మహాభారతము

శాంతి పర్వము

మొదటి ఆశ్వాసము.

వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు చెప్పిన మహాభారత కథను, రోమహర్షణుడు (సూతి) అనే కథకుడు నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంగా శౌనకాది మహామునులకు ఈ విధంగా చెప్ప సాగాడు.

ఆ ప్రకారంగా ధర్మ రాజు అతని తమ్ములు సకల బంధు మిత్ర జనులకు ఉదక కర్మలు నిర్వర్తించారు. తమ తమ బంధువుల మరణముల వలన కలిగిన అశౌచము తీరు వరకు గంగా తీరమున ఒక సమతల ప్రదేశమున కుటీరములు నిర్మించుకొని అందులో ఉంటున్నారు. ధృతరాష్ట్రుడు, విదురుడు, తమ తమ భార్యలతో అక్కడ ఒక నెల పాటు నివసించారు.

ఆ సమయములో అక్కడకు వ్యాసుడు, నారదుడు, దేవలుడు, కణ్వుడు మొదలకు మహాఋషులు తమ తమ శిష్య గణములతో ధర్మ రాజును చూడడానికి వచ్చారు. ధర్మ రాజు, తన తమ్ములతో నూ, భార్య ద్రౌపది తోనూ వారికి అర్ఘ్య పాద్యాదులు ఇచ్చి సత్కరించాడు. ఆ సమయములో నారదుడు ధర్మ రాజును చూచి ఇలా అన్నాడు.

"ధర్మజా! నీవు అదృష్ట వంతుడవు. శ్రీ కృష్ణుడు ఎల్లప్పుడూ నీ మేలు కోరుతూ నీ చెంతనే ఉంటాడు. మహాబల శాలి అయిన అర్జునుని సాయంతో ఈ భూమండలం అంతా జన రంజకంగా పాలిస్తావు. ధర్మజా! ఇంతటి ఘోర యుద్ధం సంభవించినప్పుడు కూడా నీవు నీ ధర్మ గుణమును విడనాడ లేదు. నీ ధర్మ నిరతి నీకు విజయం చేకూర్చిపెట్టింది. నీకు సంతోషంగా ఉందా?"

దానికి ధర్మ రాజు ఇలా బదులు చెప్పాడు. "ఓ నారద మహర్షీ శ్రీ కృష్ణుని కృపా కటాక్ష వీక్షణ ములతోనూ, బ్రాహ్మణుల అనుగ్రహం తోనూ, భీ మార్జునుల బాహు బలం తోనూ, నాకు విజయ లక్ష్మి చేకూరింది. కాని నేను నా అన్నదమ్ములను, బంధు మిత్రులను, గురువులను, తండ్రులను, ముఖ్యంగా నా కుమారుడు అభి మన్యుడు, ఉప పాండవులను పోగొట్టుకున్నాను. నాకు కలిగిన విజయమూ ఒక విజయమేనా చెప్పండి.

అదియును కాక, మొదటి నుండీ సుయోధనునికి కుడి భుజముగా ఉన్న కర్ణుడు మా అన్నయ్య అని తెలిసిన తరువాత నా మనస్సు రగిలి పోతూ ఉంది. నా తల్లి కుంతీ దేవి ఒంటరిగా కర్ణుని వద్దకు పోయి తాను వర ప్రసాదముగా సూర్యుని వలన కర్ణుని కుమారునిగా పొందుటయూ, మాకూ కౌరవులకూ మధ్య ఉన్న వైరమును మాన్పించమని అర్థించుటయూ మొదలగు విషయములను మాకు చెప్పింది. మా తల్లి కుంతీ దేవి తన కుమారుడు కర్ణుని మా తో చేరమని అర్థించినప్పుడు కర్ణుడు ఆమెతో ఇలా అన్నాడట:

"అమ్మా! ఇన్నాళ్లు సుయోధనునితో ఉండి ఇప్పుడు ఆయనను విడిచిన బాగుంటుందా. అర్జునునితో యుద్ధము చెయ్యడానికే కదా సుయోధనుడు నన్ను చేరదీసినది. కాబట్టి ఆ వరము మాత్రము ఇయ్యను. కాక పోతే అర్జునుడు తక్క మిగిలిన వారు ఎవరు నాకు చిక్కినా వారికి హాని చెయ్యను." అని పలికాడట.ఆ మాటకు కట్టుబడిన కర్ణుడు మేము నలుగురము అతనికి చిక్కినా మాకు ఏ హాని తలపెట్టకుండా వదిలి వేసాడు.

ఈ విషయాలన్నీ మా అమ్మ కుంతీ దేవి మాకు చెప్పకుండా దాచింది. అందువలన కర్ణుడు మా అనుజుడు అని మేము తెలుసు కోలేకపోయాము. దాని ఫలితంగానే ఇంత ఘోరం జరిగి పోయింది. అంతే కాదు, ఆ నాడు కురు సభలో సుయోధనుని సంతోష పెట్ట డానికి కర్ణుడు మమ్ములను, ద్రౌపదిని, అనరాని మాటలు అన్నా నాకు అతని మీద కోపం రాలేదు. ఒక్కొక్క సారి నాకు కర్ణునిలో మా

అమ్మ కుంతీ దేవి పోలికలు కనిపించేవి. కాని వాటిని నేను పట్టించుకోలేదు. సుయోధనుని మాటలకు నాకు ఎంత కోపం వచ్చినా, కర్ణుని మొహం చూచేసరికి ఆ కోపం స్థానంలో శాంతం ఆవహించేది.

నారద మహర్షీ!కర్ణుని చంప కుండా నా మొహం చూడవద్దని అర్జునిని తూల నాడాను. నేనే కర్ణుడిని నా చేజేతులా చంపుకున్నాను. ఓ నారద మునీంద్రా! అసలు కర్ణుని రధ చక్రం యుద్ధ భూమిలో భూమిలోనికి ఎందుకు కుంగి పోయింది. దానికి కారణం ఏమిటి? నాకు తెలియ చేయండి" అని అడిగాడు ధర్మరాజు. దానికి నారదుడు ఈప్రకారం చెప్ప సాగాడు.

"ధర్మరాజా! తాను కన్నెగా ఉన్నప్పుడు దూర్వాస మహా ముని ప్రసాదించిన మంత్ర ప్రభావం చేత సూర్య దేవుడు ప్రత్యక్షం అయి ఆమెకు ఒక కుమారుని ప్రసాదించాడు. ఆ విషయం ఆమె సిగ్గుతో బయటకు చెప్పలేక పోయింది. సూర్య దేవుని వలన ఆమెకు కొడుకు పుట్టినా, ఆమె కన్యాత్వానికి భంగం కలగ లేదు. భయంతో, సిగ్గుతో, కుంతి ఆమె కుమారుని నదిలో విడిచిపెట్టింది. ఆ బిడ్డను ఒక సూతుడు పెంచాడు. అందుకని అతను సూత పుత్రుడు అయ్యాడు. కర్ణుడు మీ మీద మాత్సర్యం పెంచుకున్నాడు . భీమార్జునుల బల పరాక్రమములు, నకుల సహదేవుల నీతి శాస్త్ర పాండిత్యము, మి మ్మల్ని ప్రజలందరూ మెచ్చుకోడం అతనికి కంటగింపుగా ఉండేది. అది అతని స్వభావము. మీ మీద ఉన్న అసూయ ద్వేషములతో అతను సుయోధనునితో మైత్రి చేసాడు.

విలువిద్యలో అర్జునిని ఉన్న నైపుణ్యం చూచి, ఒక రోజు కర్ణుడు ద్రోణాచార్యుని వద్దకు పోయి తనకు బ్రహ్మాస్త్రమును నేర్పమని, అర్జునునితో సమానం చెయ్యమని కోరాడు. ఆ మాటలు విన్న ద్రోణుడు ఇలా అన్నాడు. "కర్ణా! బ్రహ్మాస్త్రము బ్రాహ్మణులకు, క్షత్రియులకు తప్ప వేరే ఎవరికీ ఉపదేశింప కూడదు కాబట్టి నీకు బ్రహ్మాస్త్రము ఉపదేశింపలేను" అని పలికాడు. కర్ణుడు మౌనంగా తన మందిరమునకు వెళ్లి పోయాడు.

మరు నాడు మహేంద్ర గిరి మీద ఉన్న పరశురాముని కి తాను బ్రాహ్మణుడు అని అబద్ధము చెప్పి శిష్యుడుగా ఆశ్రయించాడు. పరశు రాముడు కర్ణుని తన ప్రియ శిష్యునిగా స్వీకరించాడు. కర్ణుడు పరశురాముని వద్ద అస్త్ర విద్య నేర్చుకుంటున్నాడు. ఒక రోజు కర్ణుడు అస్త్ర విద్య ను అభ్యాసం చేస్తుంటే అతని బాణ ము తగిలి ఒక బ్రాహ్మణుని హోమ ధేనువు చనిపోయింది. ఆ బ్రాహ్మణుడు కోపించి, "యుద్ధ సమయమున నీ రథ చక్రము భూమిలో కూరుకొని పోవు గాక" అని శాపం పెట్టాడు.

తరువాత కర్ణునికి పరశు రాముని శాపం కూడా తగిలింది. అది ఎలాగో వివరిస్తాను. కర్ణుడు పరశు రాముని వద్ద బ్రహ్మాస్త్ర ము మొదలుకొని అన్ని అస్త్రములు అభ్యసించాడు. ఒక రోజు పరశు రాముడు అలసిపోయి కర్ణుని తొడ మీద తలపెట్టుకొని నిద్రిస్తున్నాడు. ఇంతలో భయంకరమైన పురుగు ఒకటి కర్ణుని తొడను తొలిచి రంధ్రం చెయ్య సాగింది. తన కాలు కదిపితే గురువు గారికి నిద్ర భంగం అవుతుందని కర్ణుడు ఆ బాధను భరించాడు. ఆ గాయం నుండి కారిన నెత్తురు పరశురాముని శరీరాన్ని చల్లగా తాకింది.

పరశు రాముడు నిద్ర నుండి లేచాడు. "ఏమి జరిగింది!" అని అడిగాడు. జరిగింది చెప్పాడు కర్ణుడు. పరశు రాముడు ఆ పురుగును చూచాడు. పరశు రాముని చూపులతో ఆ పురుగుకు శాప విమోచనం అయింది ఆ పురుగు ఒక రాక్షస రూపం ధరించింది.

"మహాత్మా! తమరి వీక్షణములతో నాకు శాప విమోచనం అయింది. ధన్యుడను, నేను గ్రస్తుడు అనే రాక్షసుడను.పూర్వము నేను భృగు మహర్షి భార్యను అపహరించి ఆయన ఇచ్చిన శాపంతో ఇలా కీటకంగా మారాను. అమృత సమానమైన తమరి చూపులతో నాకు శాప విమోచనం కలిగింది" అని చెప్పి వెళ్లి పోయాడు.

పరశు రాముడు కర్ణుని చూచాడు. "కర్ణా నీవు చూపిన ఓర్పు, సహనము బ్రాహ్మణునికి తగినది కాదు. నీవు ఎవరవు నిజం చెప్పు" అని అడిగాడు.

కర్ణుడు భయంతో వణికి పోయాడు.

"గురుదేవా! నేను బ్రాహ్మణుడను కాను. సూత పుత్రుడను" అని సమాధానం ఇచ్చాడు.

"నీవు కపటంతో బ్రాహ్మణుడు అని నన్ను నమ్మించి నా వద్ద అస్త్ర విద్య నేర్చుకున్నావు కాబట్టి నీవు నేర్చుకున్న అన్ని అస్త్రములు నీకు పనికి రాకుండా పోతాయి" అని శపించాడు.

కర్ణుడు ఖిన్న వదనుడై అక్కడి నుండి సుయోధనుని వద్దకు వచ్చి జరిగింది చెప్పాడు.

కాబట్టి ధర్మ రాజా! నీ అన్న కర్ణుడు అబద్ధాలు చెప్పడం లో ఆరి తేరిన వాడు. తరువాత కధ వినుు.

కళింగ దేశపు రాజు చిత్రాంగదుడు తన కుమార్తె శుభాంగికి స్వయంవరం ప్రకటించాడు. ఆ స్వయంవరానికి, శిశుపాలుడు, జరాసంధుడు, రుక్మి, మొదలగు రాజులు వచ్చారు. సుయోధనుడు కూడా కర్ణునితో కలిసి ఆ స్వయంవరానికి వెళ్లాడు. స్వయం వరంలో శుభాంగికి ఆమె చెలికత్తె ఒక్కొక్క మహా రాజును పరిచయం చేస్తూ నడుస్తూ వుంది.. శుభాంగి ఎవరి మెడలోనూ వర మాల వెయ్యలేదు. సుయోధనుని కూడా దాటి పోయింది.

అది చూచి రారాజు సుయోధనునికి కోపం వచ్చింది. శుభాంగిని వెంటనే పట్టి తన రధం మీద పెట్ట మని ఆజ్ఞాపించాడు. స్వయం వరానికి వచ్చిన రాజులందరూ రారాజు సుయోధనుని మీద తిరగ బడ్డారు. సుయోధనుడు వారితో ఘోరంగా యుద్ధం చేసాడు. కర్ణుడు తన అస్త్ర విద్యా బలం తో ఆ రాజులను, వారి బలాలను ముట్టు బెట్టాడు. కర్ణుని ధాటికి తట్టుకోలేక మిగిలిన రాజులు పారి పోయారు. సుయోధనుడు శుభాంగిని తీసుకొని హస్తినా పురానికి వచ్చాడు.

తనకు జరిగిన పరాభవాన్ని మనసులో పెట్టుకొని జరాసంధుడు, కర్ణుని తనతో యుద్ధం చెయ్యమని ఆహ్వానించాడు. కర్ణుడు దానికి అంగీకరించాడు. జరాసంధునితో యుద్ధం చేసాడు. ముందు అస్త్ర శస్త్రాలతో యుద్ధం చేసారు. తరువాత బాహాబాహీ యుద్ధం చేసారు. కర్ణుడు జరాసంధుని ద్వంద యుద్ధంలో ఓడించాడు. కర్ణుని పరాక్రమానికి మెచ్చి జరాసంధుడు అతనికి మాలినీ నగరాన్ని బహూకరించాడు.

కర్ణుని గొప్పతనాన్ని, పరాక్రమాన్ని ఓర్వలేని ఇంద్రుడు, కపట బ్రాహ్మణ వేషంలో పోయి కర్ణుని సహజ కవచ కుండలములను అపహరించాడు.

ఇన్ని కారణముల చేత అర్జునుడు కర్ణుని సంహరించ గలిగాడు. కాబట్టి ధర్మజా! నేను చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను! మొదట బ్రాహ్మణ శాపము, తరువాత పరశురాముని శాపము, తరువాత ఇంద్రునిచేత సహజ కవచ కుండలముల అపహరణ. తరువాత కుంతికి ఇచ్చిన వరము చేత, అర్జునుని దక్క మిగిలిన వారిని కాపాడటం. భీష్ముడు కర్ణుని అర్ధ రధునిగా ప్రకటించి అవమానించడం, శల్యుడు తన ములుకుల వంటి మాటలతో కర్ణుని ధైర్యాన్ని నీరు కార్చడం. ఇవన్నీ తోడయితే నే అర్జునుడు కర్ణుని వధించ గలిగాడు.

అదియును కాక, ధర్మజా! పరమ శివుడు, ఇంద్రుడు, యముడు, వరుణుడు, ద్రోణుడు, కృపుడు, వీరందరూ తమ తమ దివ్యాస్త్రాలను అర్జునునికి ఇచ్చారు. అందువలననే అర్జునుడు కర్ణుని సంహరించ గలిగాడు. లేకపోతే కర్ణుని జయించడం అర్జునుని వల్ల కాని పని" అని పలికాడు నారదుడు.

నారదుని మాటలను సావధానంగా విన్నాడు ధర్మ రాజు. తీవ్రమైన శోకంతో కలత చెందాడు. పక్కనే ఉన్న కుంతీ దేవి ధర్మ రాజును ఓదార్చింది.

"నేను నా కుమారుడు కర్ణునితో అతని జన్మ రహస్యమును తెలిపి అతనిని మీ వైపుకు రమ్మని ఆహ్వానించినపుడు సూర్య

భగవానుడు కూడా వచ్చి "కుంతి చెప్పిన ది నిజము" అని పలికాడు. కాని కర్ణుడు సుయోధనుని విడిచి రాలేకపోయాడు. అట్టి కర్ణుని గురించి ఇప్పుడు నువ్వు ఎందుకు బాధ పడతావు" అని పలికింది కుంతి.

ధర్మరాజు తన తల్లి కుంతి వైపు ఏవ్యా భావంతో చూచాడు. "అమ్మా! నువ్వు ఈ రహస్యాన్ని దాచడం వల్లనే కదా ఇంతటి అనర్ధం దాపురించింది. అమ్మా! ఈ రోజు నుండి స్త్రీలకు రహస్యాన్ని దాచే శక్తి వారి మనస్సులకు లేకుండా పోవు గాక" అని స్త్రీ జాతి నంతా శపించాడు ధర్మరాజు.

కాని ధర్మరాజు మనస్సుకు శాంతి కలగ లేదు. అర్జునుని చూచి ధర్మరాజు ఇలా అన్నాడు.

""అర్జునా! ఎవ్వరూ లేని ఈ రాజ్యం మనకు ఎందుకు. ఎక్కడికైనా పోయి అక్కడ భిక్షుక వృత్తి స్వీకరించి బ్రతుకు వెళ్ల బుచ్చుదాము. అప్పుడే నా మనస్సుకు శాంతి లభిస్తుంది. అర్జునా! మనం అందరం మన జ్ఞాతులను (అన్నదమ్ములను) అందరినీ చంపాము. అది మనలను మనము చంపుకోడం తో సమానం కాదా! ఎందుకీ క్షత్రియ ధర్మము! ఫాల్గునా! వనములలో ఉండే మహాత్ములకు అహింసా వ్రతమును పాటిస్తూ, మత్సరమును వీడి బతకడం ధర్మం కదా! అందుకని మనము మరలా వనవాసం చేద్దాము. ఈ రాజ్యము అనే మాంసం కోసం అన్నదమ్ములం కుక్కల మాదిరి కొట్టుకున్నాము ఒకరిని ఒకరం చంపుకున్నాము. వంశ నాశనం చేసుకున్నాము. ఇప్పుడు ఇంతటి కుత్సితపు బతుకు బతుకుతున్నాము.

అర్జునా! నాకు ఈ కురు రాజ్య మేకాదు. త్రిలోకాధి పత్య మిచ్చినా, నాకు సంతోషం కలిగించదు. నాకీ రాజ్యం వద్దు మీరే ఏలుకోండి. మన పెదనాన్న పుత్ర వ్యామోహంతో తన కుమారుడు సుయోధనుని కట్టడి చేయలేక పోయాడు. అతనిని సన్మార్గంలో పెట్ట డానికి ఎలాంటి ప్రయత్నం చెయ్య లేదు. ఫలితంగా ఆ నీచుడు వంశ నాశనం చేసాడు. సుయోధనుని చంపడం వల్ల మన కోపం చల్లారింది కానీ మనసంతా శోకంతో నిండి పోయింది. నేను మాత్రం

ఏమి చేసాను. రాజ్య కాంక్షతో ఈ యుద్ధానికి పాల్పడ్డాను. పాపం చేసాను. ఈ హేయమైన యుద్ధం వలన లభించిన రాజ్యమును వదిలితే గానీ నా మనస్సుకు శాంతి లేదు. ఈ రాజ్యం వదిలితే గానీ నా మనసు పరిశుద్ధం కాదు. అందుకని నేను తపోవనానికి వెళ్లి మునుల మధ్య ముని వృత్తి స్వీకరించి శేష జీవితం ఆనందంగా గడుపుతాను." అని అన్నాడు ధర్మ రాజు.

ఆ మాటలకు అర్జునునికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. కాని ఆ కోపాన్ని మనసులోనే అణుచుకొని పైకి చిరు నవ్వు నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు.

"అన్నయ్యా! ఇలాంటి మాటలు ఎక్కడన్నా ఉన్నాయా! ఎప్పుడన్నా విన్నామా! అరి వీర భయంకరులమై యుద్ధములో శత్రువులను ఓడించి రాజ్య లక్ష్మిని వరించాము. అదంతా మరిచిపోయి, ఇప్పుడు ముని వృత్తి స్వీకరిస్తాను అంటావేమిటి? అయినా మనం సుయోధనుని మాదిరి అధర్మంగా ఈ రాజ్యాన్ని పొందలేదు. ధర్మ పరంగా ఈ రాజ్యాన్ని కైవసం చేసుకున్నాము. ధర్మబద్ధమైన రాజ్యమును పాలించకుండా వదిలి వేయడం ధర్మమా! అలాంటి వాడివి యుద్ధంలో అందరు రాజులను ఎందుకు చంపావు. ఇంతా చేసి ఇప్పుడు రాజ్యం వదిలి అడవులకు వెళితే నిన్ను పిరికి వాడు అంటారే గానీ నిన్ను మెచ్చుకుంటారా?

మనం యుద్ధం చేసినందువల్ల పాపం సంక్రమించి ఉంటే ఆ పాపం అశ్వమేధము మొదలగు యాగములుచేసి పోగొట్టుకోవచ్చు కదా! అంతే కాని క్షత్రియ ధర్మం వదిలి ముని వృత్తి స్వీకరించడం ధర్మమా? అన్ని ధర్మములకు మూలకు సంపద. ఆ సంపద లేని నాడు మనిషి చచ్చిన వాడితో సమానం కదా! మరి ఆ విషయం కూడా నువ్వు ఆలోచించాలి కదా! సంపదలు ఉంటే బంధువులు వారంతట వారే మన దగ్గరకు వస్తారు. సంపద ఉంటే మిత్రులు మన దగ్గరకు చేరుతారు. సంపద ఉంటే శౌర్యము, ధైర్యము కలుగుతాయి. సంపద సద్బుద్ధి ప్రసాదిస్తుంది. కాబట్టి సంపద పురుషార్ధములలో మేటి. అలాంటి రాజ్య సంపద మనకు ధర్మ బద్ధంగా లభించింది. ఆ సంపదను అనుభవించడం మన కర్తవ్యం.

ఇంక జ్ఞాతులు మరణించారు అని కదా అన్నావు. మరి దేవతలు జ్ఞాతులను నాశనం చేసే కదా వృద్ధి చెందారు. (దేవతలు, దానవులు జ్ఞాతులు). జ్ఞాతులను చంపకుండా, శత్రు నాశనం కాకుండా రాజ్య సంపద లభిస్తుందా. ఇంక వేదాలు కూడా ఈవిధంగా చెబుతున్నాయి. బల పరాక్రమములు ప్రదర్శించి, శత్రువులను సంహరించి, రాజ్య సంపదను చేజిక్కించుకోడం, యజ్ఞ యాగాదులు చేసి దేవతలను సంతోష పెట్టడం, చని పోయిన తరువాత ఉత్తమ గతులు పొందటం, క్షత్రియుని లక్షణము. మన పూర్వీకులైన దిలీపుడు, నృగుడు, అంబరీషుడు, సగరుడు, నహుషుడు, మాంధాత మొదలగు చక్రవర్తులు ఇదే దారి అవలంబించారు. ఉత్తమ గతులు పొందారు. ప్రస్తుతం ఆ చక్రవర్తి పదవి నిన్ను వరించింది. దానిని నీవు త్యజించుట న్యాయమా! నువ్వు కూడా నీ పూర్వీకుల మాదిరి యజ్ఞ యాగాదులు చేసి పునీతుడివి కా! లేక పోతే, నీకు పుణ్యం ఎలా లభిస్తుంది. అశ్వమేధ యాగం చేసిన చక్రవర్తులందరూ పునీతులయ్యారు." అని పలికాడు అర్జునుడు. .

ఎన్ని చెప్పినా ధర్మరాజు తన మనసులో ఉన్న కలతను వీడ లేదు.

"అర్జునా! ఎందుకోనా మనసు ఈ రాజ్య పాలనకు అంగీకరించ డం లేదు. ఈ లోకంలో తృప్తిని మించిన సుఖం, సంపద వేరొకటి లేదు. ఈ సార హీనమైన సంసార సుఖములు విడిచిపెట్టి, ఒంటరిగా అడవులకు పోయి, అక్కడ ఉన్న తాపసుల ఉపదేశములను వీనుల విందుగా వింటూ, అందరితో స్నేహంగా ఉంటూ, ఎవరితోనూ వైరం పెట్టుకోకుండా, నిందను స్తుతిని సమంగా స్వీకరిస్తూ, కత్తితో పొడిచిన వాడిని, మేనికి చందనము అలదిన వాడిని సమానంగా పరిగణిస్తూ, మూగ వాడి మాదిరి మౌన వ్రతం పాటిస్తూ, తగిన సమయములలో పర్ణశాలలకు పోయి, ఎవ్వరు ఏమి ఇచ్చినా దానిని మహా ప్రసాదమని స్వీకరించి, దానితో తృప్తి పడటం కన్నా ఈ లోకం లో కలిగే సుఖం ఏముంటుంది చెప్పు.

అలా కాకుండా కర్మ మార్గంలోపయనిస్తే మనకు ఒరిగేదేముంది

పాపము మూటకట్టుకోడం తప్పు. అందుకని నేను మోక్ష మార్గము నకు దూరం కాలేను. భగవంతుని దయవలన నాకు అమృత తుల్యమైన విజ్ఞానము లభించింది. ఆ జ్ఞానమే శాశ్వతము. అదే మోక్ష మార్గము. దానిని నేను వదులుకోలేను." అని అన్నాడు ధర్మ రాజు.

ఆ మాటలు విన్న భీమసేనుడు అన్న ధర్మ రాజు తో ఇలా అన్నాడు: "అన్నయ్యా! నీవు కర్మ యోగివి. శృతి విహితమైన కర్మలు ఆచరించకుండా నువ్వు జ్ఞాన మార్గం అవలంబించడం ధర్మమా! నిజమే. యుద్ధములో ఇంత మంది చనిపోవడం చేత తాత్కాలికంగా నీకు రాజ ధర్మం మీద కోపము, అసూయ కలిగాయి. కాని ఈ వైరాగ్యము, ఈ కోపము, ఈ అసూయ యుద్ధమునకు ముందు కలిగి ఉంటే ఎంతో మంది రాజులు, బంధువులు, స్నేహితులు బతికి పోయి ఉండే వారు కదా! మేము కూడా రాజ్యము మీద ఆశ వదిలి, ముని వృత్తిని స్వీకరించి ఉండే వాళ్లము. ఈ మహాభారత యుద్ధము సంభవించి ఉండేది కాదు. ఇంత ప్రాణ నష్టము జరిగేది కాదు. మరి ఆ నాడు భీకరమైన ప్రతిజ్ఞలుచేసి, యుద్ధములో పాల్గొని, అందరినీ చంపి, ఇప్పుడు నేను అడవులకు పోతాను అంటే విన్న వారు ఏమను కుంటారు. ఈ భూమి మీద బతుకుతున్న వాళ్లు నిన్నుచూచి హేళన చెయ్యరా?

వెనకటికి నీ లాంటి వాడు, కష్ట పడి బావిని తవ్వి అందులో ఉన్న నీళ్లు తాగకుండా ఊరుకున్నాడట. ఎత్తైన చెట్టు ఎక్కి, తేనె పట్టు కొట్టి, తేనెను తాగకుండా వెళ్లి పోయాడట. విస్తరి నిండా మృష్టాన్నము వడ్డిస్తే, తినకుండా లేచి పోయాడట. కోరి వచ్చిన వనితను అనుభవించ కుండా వదిలి వేసాడట. నీ భుజ బలముతో, శక్తి యుక్తులతో రాజ్య లక్ష్మిని కైవసముచేసుకొని, రాజ్య పాలన చెయ్యకుండా అడవులకు పోతాను అనడం కూడా అటువంటిదే కదా.

అయినా నీకు అన్నీ తెలుసు. ఇంకా నేను చెప్పేదే ముంది. అన్నయ్యా! నువ్వు అడవులకు పోతుంటే నీ వెనక మేము నడుస్తుంటే, లోకులు మా అందరిని చూచి హేళనగా నవ్వుతూ " ఈ వెర్రి వాళ్లు ధర్మ రాజును అడవులకు పోవడం ఆపకుండా, ఆయన వెనక వెళుతున్నారు." అని నవ్వుకోరా. నువ్వు అడవులకు పోయి నీ

తమ్ముల నందరినీ ఈ రాజ్య సంపదలకు, భోజ భాగ్యాలకు దూరం చేస్తావా? నీ ప్రజలందరినీ శోక సముద్రం లో ముంచుతావా! ధర్మ రాజా! కర్మ రాహిత్యమే మోక్ష మార్గమే అయితే, అడవులలో ఉన్న చెట్లు అన్నీ కర్మ చెయ్యడం లేదు. వాటికి మోక్షం రావడం లేదే. నీకూ అంతే కదా.

అన్నయ్యా! కర్మలను త్యాగం చెయ్యడం కాదు. కర్మ లు ఆచరిస్తూ కర్మ ఫలాన్ని త్యాగం చెయ్యాలి. తాను చేసిన కర్మల ఫలాన్ని బ్రహ్మార్పణ ము అంటూ నిష్కామ కర్మ లో మునిగి తేలాలి. అప్పుడే తత్వ జ్ఞాన ము కలుగుతుంది. కర్మ రాహిత్య ము దానంతట అదే కలుగుతుంది. కాబట్టి కేవలం కర్మలు చెయ్యకుండా అడవులకు వెళితే మోక్షం రాదు." అని అన్నాడు భీముడు.

అంతలో అర్జునుడు అందుకున్నాడు. " ధర్మ రాజా! నాకు తెలిసిన ఒక ఇతిహాస మును చెపుతాను.

పూర్వము కొంతమంది బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచారులు తమ తమ కులమునకు ఉచిత మైన ఆచారములను వదిలిపెట్టి అడవులకు వెళ్లారు. ఇంద్రుడు వారి మీద దయ కలిగి ఒక పక్షి రూపంలో వారి వద్దకు వెళ్లాడు. "మీరు ఎంచుకున్న మార్గము తప్పు." అని చెప్పాడు. అప్పుడు ఆ బ్రహ్మచారులు ఆ పక్షిని ఒక మహాత్మునిగా ఎరింగి తమకు మంచి మార్గము ఉపదేశించమని అడిగారు. అప్పుడు పక్షి రూపంలో ఉన్న ఇంద్రుడు వారితో ఇలా చెప్పసాగాడు.

చతుష్పాదములలో గోవు, శబ్దములలో మంత్రము, లోహములలో బంగారము, మనుష్యులలో బ్రాహ్మణుడు, అత్యంత శ్రేష్టమైనవి అని వేదవిదులు చెబుతారు. కాబట్టి బ్రాహ్మణుడు మంత్రములను ఉపాశించి, తనకు నిర్దేశించిన కర్మలు చెయ్యడం అతని కర్తవ్యము. కాని నిర్లక్ష్యము చేత గానీ, కోపము చేతగానీ, శోకము చేత గానీ, తనకు నిర్దేశించిన విద్యుక్త కర్మలను చెయ్యకపోవడం మహా పాతకము. అజ్ఞాను లైన అర్థహీనులు సన్యాసము

గురించి తెలియక ఉభయభ్రష్టులౌతున్నారు. ఎవరైతే గృహస్థ ధర్మమును పాటిస్తూ, అతిథులను, దేవతలను, పితృదేవతలను, సంతృప్తిపరస్తాడో, అతనికి పుణ్యలోకములు అరచేతిలో ఉంటాయి. మంచి కర్మలు చేస్తూ వాటిని బ్రహ్మార్పణము చేస్తే మహదానందము కలుగుతుంది." అని చెప్పాడు.

ఆ మాటలు వినిన ఆ బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచారులు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించి తమ తమ విద్యుక్త ధర్మములను నిర్వర్తించుటకు వెనకకు వెళ్లిపోయారు.

కాబట్టి ధర్మరాజా! నీవు నీ రాజ్యమును జనరంజకంగా పాలించు. యజ్ఞయాగములు చేసి పుణ్యలోకములు సంపాదించు." అని పలికాడు.

తరువాత నకులుడు ధర్మరాజు మనస్తాపమును నివారించుటకు ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా! బ్రాహ్మణులు వారి విద్యుక్త ధర్మమైన వేదాధ్యయనము చేసి పాపము నుండి విముక్తి పొందుతున్నారు. కేవలం యజ్ఞయాగాలు మానినందున ఏమి ప్రయోజనము ఉంటుంది. ఫలాపేక్ష లేకుండా ధనమును సంపాదించి, యజ్ఞయాగాదులు చేసి, బ్రాహ్మణులను తృప్తిపరచిన అది నిస్సంగ ప్రవృత్తి అవుతుంది కానీ మనలో ఉన్న కామక్రోధములను, శోక మోహములను, విడిచి పెట్టకుండా, అడవులకు పోయి ముక్కు మూసుకొని తపస్సు చేసినందు వలన ప్రయోజనము ఏమి ఉన్నది.

అదీకూడా కాకుండా, ఒక పక్క గృహస్థాశ్రమ ధర్మమును, మరొక పక్క బ్రహ్మచర్యము, వానప్రస్థము,సన్యాసము ధర్మములను తులా దండములో వేసిన, గృహస్థాశ్రమము వైపు తుల తూగింది. క్షత్రియులు, ధనమును కూడ బెట్టి, దానితో క్రతువులుచెయ్యక పోతే పాపం వస్తుందని వేదములు

చెబుతున్నాయి కదా!

గాఢాంధకారబంధురమైన ఈ విశాల విశ్వంలో వెలుగునిచ్చే వాడు ఆ ఈశ్వరుడు. అతడే ఈ వర్ణ వ్యవస్థను, ఆశ్రమ ధర్మాలను ఏర్పాటు చేసాడు. కర్మయోగ విశేషములన్ని ఆయన కల్పనలే. ఈ యుద్ధము ఆయన కల్పించినదే. ఈ యుద్ధము వలన కలిగిన శోకములో భగవంతుడు ఏర్పరచిన ఆశ్రమ ధర్మములు విడిచిపెట్టుటన్యాయమా!

ఇంక యుద్ధములో కలిగిన హింస వలన పాపము వచ్చినదని అంటున్నావు. మనకు ముందు ఈ భూమిని ఏలిన చక్రవరులలో ఎవరైనా, యుద్ధములు చెయ్యకుండా, హింస చెయ్యకుండా రాజ్యపరిపాలన చేసారా? వారందరూ మంచి గతులు పొందలేదా! నీకుకూడా యుద్ధము వలన పాపం అంటక పోగా ఉత్తమ గతులు లభిస్తాయి. క్షత్రియుని పాలనలో ప్రజలు రక్షణకోరుతుంటారు. ప్రజలు సుఖంగా జీవించడానికి కావలసిన పరిస్థితులు కల్పించడం రాజు విధి. ఆ విధి నెరవేర్చకపోవడం పాపం కాదా! దానధర్మములు చెయ్యడం క్షత్రియ ధర్మం. అర్హులైన వారికి నీవు దాన ధర్మములు చెయ్యాలి. ఇవన్నీ వదిలి అడవులకు పోతాననడం నీ వంటి ఉత్తములకు భావ్యమా!" అని పలికాడు నకులుడు.

తరువాత సహదేవుడు లేచి "అన్నయ్యా! మానవుడు పై పైన ఉన్న కోరికలు విడిచి జీవించిన అది మోక్షము కలిగిస్తుందా! అన్నయ్యా నువ్వు కూడా, శారీరక సుఖములు వదిలిపెట్టి, నీ వంశ ధర్మములు నిర్వర్తించు. మమత... బంధమును, మమత లేకపోవడం... మోక్షమును కలిగిస్తాయి. ఈ రాజ్యమును వదిలిపెట్టి నువ్వు అరణ్యమునకు వెళ్లినా, నీ దైనందిన జీవితమునకు కావలసిన వస్తువుల మీద మమత మమకారం వదిలిపెట్ట లేవు

కదా! అదే ఈ సంసార చక్రమునకు మూలం కదా!

అన్నయ్యా! నీవు నా చుట్టము, పక్కము, చెలి, తల్లి, తండ్రి, గురువు, దైవము. కాబట్టి నా మాటలు విని నీ మనసు మార్చుకో. నేను చెప్పినది అబద్ధమో నిజమో నాకు తెలియదు. కాని నా మాటలు భక్తి తో కూడినవి. కాబట్టి నా పలుకులు కరుణతో విశ్వసించు." అని పలికాడు.

నకుల సహదేవులు చెప్పిన మాటలు సావధానంగా విన్నాడు ధర్మరాజు కాని ఒక్కమాట కూడా బదులుచెప్పలేదు.

అప్పటిదాకా పెదవి విప్పని ద్రౌపది లేచి ధర్మరాజు వద్దకు వచ్చి "నాథా! నాకు అనుమతి ఇచ్చిన నా తోచిన మాటలు చెప్పెదను." అని ధర్మజుని అనుమతితో ఈ విధంగా చెప్పసాగింది.

" నాథా! మనము అడవులలో ఉన్న రోజులు ఒక్కసారి జ్ఞాపకం చేసుకోండి. అరణ్య అజ్ఞాత వాసములు పరిసమాప్తి కాగానే, సుయోధనుని చంపి మన రాజ్య సంపదలను తిరిగి అనుభవించెదమని మీరు మీ తమ్ములను అనునయించలేదా! మీరు చెప్పిన ప్రకారం సుయోధనుని చంపి మీరు రాజ్యమును కైవసం చేసుకున్నారు. కాని అన్న మాట మరిచి, రాజ్యత్యాగము చేసి అడవులకు పోతానంటున్నారు. ధర్మము, సత్యము వ్రతము గా పెట్టుకున్న మీకు ఈ ప్రకారం పలకడం న్యాయమా!

రాజు ఎప్పుడూ పేద మనసుతో ఉండకూడదు. రాజు తన రాజ్యమును, ప్రజలను రక్షించాలి. దుర్మార్గులను నిర్దయగా శిక్షించి, సన్మార్గులను దయతో రక్షించాలి. బ్రహ్మదేవుడు క్షత్రియుని లోకాన్ని రక్షించడానికే సృష్టించాడు. రాజు

మానుష రూపం లో ఉన్న దేవుడు. అలాంటి రాజు చేతకాని వాడైతే దుర్మార్గులు విజృంభిస్తారు. రాజు నందు దేవుడు దండనీతి ని ప్రతిష్టించాడు. అపరాధులను శిక్షించడం రాజ ధర్మం. దాని వలన ఇహపరములు సిద్ధిస్తాయి.

తప్పుచేసిన బ్రాహ్మణుడి నైనా శిక్షించడం రాజధర్మము. అదే రాజ , ధర్మమును నీవు నిర్వర్తించావు. రజస్వలను, ఏకవస్త్రను అయిన నన్ను సభకు ఈడ్చుకొని వచ్చి, వలువలు ఊడదీసి, తన తొడ చూపి అవమానించిన దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణులను నీవు ఒక రాజుగా శిక్షించావు. అది పాపం కాదు. దానికి నీవు చింతింప పనిలేదు.

విషప్రయోగం చేసిన వాళ్లను, గృహదహనముచేసిన వాళ్లను, రాజకీయ రహస్యములను బహిరంగ పరచిన వాళ్లను, హంతకులను, పర సతిని కోరిన వాడిని, బంధువులను చంపిన వాడిని, దండించడం రాజ ,ధర్మము. అది పుణ్యకార్యము కూడా!

ఇంకొక మాట! దండించతగ్గ వాళ్లను దండించక పోవడం మహా పాపం. రాజు దండనీతిని అమలుపరచడం వల్ల పేదలకు, సాధులకు, తాపసులకు మేలే జరుగుతుంది. వారికి రక్షణను కల్పిస్తుంది. దుష్ట శిక్షణ, శిష్టరక్షణ చెయ్యాల్సిన రాజు, బ్రాహ్మణుని వలె ఇంద్రియ నిగ్రహము పాటించడం ధర్మమా! కాబట్టి మీ మనసులో ఉన్న శంకను తొలగించు.

నాథా! నా మాదిరి జీవితములో కష్ట పడ్డ స్త్రీలు ఎవరన్నా ఉన్నారా! కాని నేను అన్నిటినీ సహించి గృహస్థ ధర్మము విడిచి పెట్టకుండా ఉండలేదా! కౌరవులు వారి గోతిని వారే తవ్వుకున్నారు. వారి పాపం వారే అనుభవించారు. దానికి మీరు బాధపడటం దేనికి? కాబట్టి మీరు రాజ్యభారం వహించి, ప్రజలను

జనరంజకంగా పాలించండి.

యుద్ధనీతి గురించి మీకు తెలియనిది కాదు. పూర్వము బృహస్పతి, శుక్రుడు యుద్ధనీతిని లోకానికి తెలియచేసారు. ఆనీతిని మీరు కూలంకషంగా అభ్యసించారు. దానిని మీరు ఆచరించండి" అని వేడుకుంది ద్రౌపది.

అర్జునుడు మరలా అందుకొని ఇలా చెప్పాడు.

"ప్రజలను రక్షించవలసిన రాజు దండనీతిని వదిలి పెట్టిన, సన్యాసులు కూడా సన్మార్గాన్ని వదిలి పెట్టి అక్రమాలకు పాల్పడతారు. ప్రజలు ఒకరి ఆస్తులను, ధనాన్ని, భార్యలను మరొకరు అపహరిస్తారు. అరాచకం చెలరేగుతుంది. ఆ పాపం రాజుకు చుట్టుకుంటుంది. కాబట్టి దండనీతిని హింసగా తలచవద్దు. దుర్మార్గులను వధించిన రుద్రుడు, గోవిందుడు, ఇంద్రుడు, గుహుడు మొదలగువారు పాపము పొందలేదు కదా! పైగా వారికి గౌరవాభిమానములు లభించాయి. కాబట్టి అన్నయ్యా! దండనీతి వలన అధర్మము నశిస్తుంది. ధర్మము వృద్ధి చెందుతుంది.

అన్నయ్యా! సామాన్య ప్రజలు కూడా తమ తమ దైనందిన కార్యములలో కూడా హింసకు పాల్పడుతున్నారు. మనకు తినే కాయలలో, పండ్లలో, నీటిలో ఎన్నో సూక్ష్మజీవులు ఉన్నాయి కదా. వాటిని మనము చంపుతున్నాము కదా! మనము కందమూలముల కొరకు త్రవ్వుతున్నప్పుడు ఎన్నో జీవులు చస్తాయి కదా! అది పాపం ఎలా అవుతుంది.

మన (ప్రాణాలు నిలుపుకోవాలంటే ఆహారం కావాలి. ఆహారం కావాలంటే హింస తప్పదు. భగవంతుడు కూడా ఒక ప్రాణిని మరొక ప్రాణికి

ఆహారంగా సమకూర్చాడని మరిచిపోయావా? కాబట్టి అన్నయ్యా! అన్యాయంగా, అధర్మంగా కాకుండా అవసరం కొద్దీ చేసే హింస, అహింసతో సమానము. దుర్మార్గులైన శత్రువులను దండించడం హింస కాదు.

మన తండ్రి పాండురాజు సంపాదించిన రాజ్యమును మనము తిరిగి పొందడం అన్యాయము ఎలా అవుతుంది? మనము ధర్మయుద్ధము చేసామో అధర్మయుద్ధమే చేసామో ఆ దైవానికి తెలుసు. కాబట్టి ఆ చింత మాని దక్షుడవై ఈ రాజ్యాన్ని పాలించు." అని పలికాడు అర్జునుడు.

ధర్మరాజులో చలనం లేదు. అది చూచి భీముడు ఇలా అన్నాడు.

"అన్నయ్యా! నీవు అన్ని ధర్మములు తెలిసినవాడవు. మేము నీకు చెప్పే అంతటి వాళ్లము కాదు. కాని నా ఓర్పు నశించింది. అందుకని మరలా మరలా చెప్పవలసి వచ్చింది. న్యాయ మార్గంలో సంపాదించిన రాజ్యసంపదను విడిచి పెట్టడం పిరికితనం అనిపించుకుంటుంది. ప్రజలు నిన్ను, మమ్ములను పిరికి వాడిని చూసినట్టు చూస్తారు. చీదరించుకుంటారు.

కపట ద్యూతము పర్యవసానంగా మనం అందరం ఎన్నో కష్టాలు పడ్డాము. అవమానాల పాలయ్యాము. కాని నీవు సత్యాన్ని నమ్ముకున్నావు. మేమూ నిన్ను అనుసరించాము. యుద్ధములో దుర్మార్గులను చంపాము. నీకు ఎనలేని కీర్తి లభించింది. మనకు సామ్రాజ్య లక్ష్మి దక్కింది.

అసలు మనము యుద్ధం ఎందుకు చెయ్యవలసి వచ్చింది. కౌరవ సభలో భరించిన అవమానాలు, అడవులలో పడిన కష్టాలు, అజ్ఞాత వాసంలో కలిగిన శోకం, వీటివలన కలిగిన దుఃఖము పోవడానికే శ్రీకృష్ణుని నిర్ణయం మేరకు

యుద్ధము చేయడానికి నిర్ణయం తీసుకున్నాము. యుద్ధం చేసాము. యుద్ధంలో మనమో కౌరవులో చావడం తథ్యమని అప్పుడు తెలియదా? మరి ఇప్పుడు శత్రువులు చచ్చారని బాధపడటం దేనికి?

కాబట్టి అన్నయ్యా! రాజ్యభారం వహించు. దుష్ట శిక్షణ చెయ్యి." అని పలికాడు భీముడు.

ధర్మరాజు భీముని మాటలను సావధానంగా విన్నాడు. తరువాత ఇలా అన్నాడు:

"మీరందరూ మదము, కోరికలు, భయము, మొదలగు వాటితో సతమవుతూ ఈ రాజ్యమును పాలించమని కోరుతున్నారు. కాని రాజ్య పాలన దుఃఖ భూయిష్టమని పెద్దలు అంటారు. రాజ్యాంతే నరకం ధృవం అని ఆర్యోక్తి. రాజుకు నరకం తప్పదు. కాబట్టి రాజ్యపాలనలో సుఖం, శాంతి ఎక్కడుంది. కామ పరమైన భోగములను అనుభవించడంలో శాంతి లేదు. వాటిని విడిచి పెడితే కలిగే ఆనందం వర్ణనాతీతం.

అరణ్యములలో ఆశ్రమములలో కంద మూలములు తింటూ జీవిస్తున్న మునిపుంగవులు వెర్రి వాళ్లా! దుర్మతులు విషయ సంబంధ మైన కోరికలనే బంధాలలో సతమతమవుతున్నారు. విజ్ఞులు కోరికల జోలికి పోక ప్రశాంత చిత్తులయి జీవిస్తున్నారు. ఈ విషయంలో జనక మహారాజు మాటలు మనకు తెలుసు కదా!

"దేని మీదా కోరిక లేని వాడికి ఎటువంటి సంపదలూ అవసరం లేదు.

ఎందుకంటే అన్ని ఉన్నట్టే భావిస్తాడు. మిథిలా నగరం కాలిపోతున్నా, నేను అందులో ఏ వస్తువూకాలనట్టే భావిస్తాను." అని అన్నాడు కదా.

మరి జనక మహారాజును అందరూ గౌరవించారు కదా! మీరంతా బాగా ఆలోచించే శక్తి ఉన్నవాళ్లు. సంసార సుఖాల జోలికి పోకుండా శాంతిని పొందువాడు నిందార్హుడని పలకడం మీ అజ్ఞానానికి నిదర్శనం. సంసార సుఖాలకు దూరంగా ఉంటున్న సర్వసంగ పరిత్యాగికి, ఆ సంసార సుఖాలలో పడి దొర్లుతున్నవాళ్లు, కొండ పైనున్న వాడికి కొండ కింది వాళ్లు ఎలా కనిపిస్తారో అలా కనిపిస్తారు." అని పలికాడు ధర్మరాజు.

వెంటనే అర్జునుడు అందుకున్నాడు "అన్నయ్యా! నీవు చెప్పావే ఆ జనక మహారాజుకు ఆయన భార్య కు జరిగిన సంవాదము గురించి చెబుతాను విను. నీ మాదిరే జనకుడు కూడా రాజ్యమును వదిలి భిక్షుకవృత్తికి స్వీకరించ నిశ్చయించినపుడు ఆయన భార్య అతనితో ఇలా అంది.

" నాథా! నీవు రాజ్యపాలన వదిలి భిక్షాటన కు పోయిన ఇక్కడ అతిథి సత్కారములు, దేవతర్పణములు, పితృతర్పణములు, ఎవరు చేస్తారు? కాషాయము ధరించి, శిరోముండనముచేయించు కున్నందు వల్ల, భిక్షకోసం ఇల్లిల్లు తిరగాలి కదా! మరి ఆ గృహస్థు మీకు అన్నదానము చేసి పుణ్యము పొందుతాడుకదా! అన్నదానము వలన అధిక పుణ్యము లభిస్తుంది కదా! చేయి కింద పెట్టి దానం తీసుకొనే వాడి కంటే దానం చేసే వాడే గొప్ప కదా! ~~ఈ~~ మాత్రం కూడా మీకు తెలియదా!

వేదవిదులు రాజుల మీద ఆధార పడతారు. రాజైన మీరే మీరు చేయవలసిన కర్మలు వదిలివేస్తే, వారికి దిక్కెవ్వరు? వారి బతుకులు చెరపడం

మీకు ధర్మమా! మీరు మీ కన్న తల్లినీ, కట్టుకున్న భార్యనూ శోకసముద్రములో ముంచి, మీకు విధించిన ధర్మములు వదిలి అడవులకు పోయి, ఏం సాధిస్తారు?

ఎండాకాలంలో చలువ పందిరి మాదిరి, చెట్టుకు ఫలముల మాదిరి ప్రజల కష్టములు తీర్చడానికి కదా మీరు ఉన్నది. అలాంటి మీరు ఇంతటి దీనమైన వృత్తిని స్వీకరించ తగునా? కాబట్టి మీరు చేస్తున్న పని ధర్మవిరోధం. దీని వల్ల మీకు మోక్షం కలుగుతుంది అని నాకు అనిపించడం లేదు."

అని జనకుని భార్య జనకునితో చెప్పింది." అని అర్జునుడు ధర్మరాజుతో అన్నాడు.

ఆ మాటలన్నీ మౌనంగా విన్న ధర్మరాజు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు.

"అర్జునా! వేదములు మానవులు అనుసరించ వలసిన కర్మ మార్గమును నిర్దేశించాయి. అదే వేదములు, కర్మసన్యాసము వలన ఉత్తమ గతులు కలుగుతాయని కూడా చెప్పాయి. మానవుడు తన విజ్ఞతతో ఉత్తమ మైన మార్గము ఎన్నుకోవాలి. మంచి పనులు చేస్తే పరలోక సుఖం ప్రాప్తిస్తుంది. నీవు చెప్పేది లోక ధర్మము. అదీ న్యాయమే. కాని విజ్ఞులు, వేదవిదులు నేను చేయబోయే పని తప్పు అని అనలేరు.

నీవు, భీముడు దైవాంశ సంభూతులు, ఇంద్రుడు, వాయువు వరమున పుట్టిన వారు. శత్రుభయంకరులు. శ్రీకృష్ణుడు మన దగ్గర ఉండటం వల్ల, ఆయన తేజస్సు కూడా మీకు సంక్రమించింది. మీరిరువురు యుద్ధవిద్యా విశారదులు కాని ధర్మవేత్తలు, తత్వజ్ఞానులు కారు కదా! ఈ సంసారము

సారహీనమయినదని తత్వవేత్తలు అంటారు.

ఆశాపాశములు వదిలి, కర్మలు చెయ్యడం మాని, నిర్మలమైన మనసు కలవాడు సుఖి. ఎప్పుడూ ధనము, సంపదల కోసం పాకులాడు వాడు ఎన్నడూ సుఖించలేడు. వేదములు, శాస్త్రములు చదివి, తత్వసారమును రుచి చూచి కూడా, జ్ఞానము లేని వారు, కర్మ మార్గమే మంచిదని ప్రబోధిస్తూ, కర్మములలో పడి కొట్టు మిట్టాడుతుంటారు కాని శాశ్వత సుఖమును పొందలేరు.

జ్ఞాన సముపార్జన చేసిన వారు శమము, దమము, త్యాగము శాశ్వతానందమునకు మూలములు అని చెబుతారు. వాటిని నాలాంటి విచక్షణాజ్ఞానము కలవారు అంగీకరిస్తారు, ఆచరిస్తారు." అని పలికాడు ధర్మరాజు.

అక్కడే ఉన్న దేవస్థానుడు అనే ముని ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు.

"ధర్మజా! ఈ లోకంలో సుఖంగా జీవించాలంటే ధనము, సంపదలు కావాలి అన్న అర్జునుని మాట సత్యము. యోగ మార్గమునకు చక్కటి సోపానములు కలవు. నీవు ఆ మార్గం గుండా వెళితేనే మోక్షమునుపొందగలవు. కాని ధనమును కేవలం భోగములు అనుభవించడానికి ఆర్జిస్తే తప్పు. కాని యజ్ఞయాగములు చేయుటకు దానధర్మములుచేయుటకు ధనార్జన తప్పుకాదు. పైగా దాని వలన మోక్షం కలుగుతుంది. యజ్ఞయాగాదులకు వినియోగించగా మిగిలిన ధనము మనస్తాపాన్ని పోగొడుతుంది. దాని వలన శమము, దమము కలుగుతాయి. కాబట్టి ధనము సముపార్జించి, యజ్ఞయాగములు, దాన ధర్మములు చేయుము.

ధర్మరాజా! శివుడు సర్వమేధము అనే యజ్ఞం చేసాడు. బ్రహ్మ, దిక్పాలకులు ఎన్నో యజ్ఞాలు చేసారు. మరుత్తులు మొదలగు వారు ఎన్నో యజ్ఞములు చేసి ఖ్యాతినిపొందారు. ఒకసారి ఇంద్రుడు అడుగగా బృహస్పతి అతని ఈ విధంగా మంచి మార్గమును చూపించాడు.

"ఇంద్రా! కామము, క్రోధము మనసులోకి రానీయకుండా, ఇంద్రియ నిగ్రహము పాటిస్తూ, శోకమును దగ్గరకు చేరనీయకుండా, తాను సుఖుడై, ప్రజలను సుఖపెడుతూ రాజ్య పాలన చేసే వాడికి, సర్వ మహిమలు వాటంతట అవే వచ్చి చేరతాయి."

ధర్మరాజా! కర్మ చెయ్యడం, కర్మలను విడిచి పెట్టడం, రెండూ మేలు అనడం ఒప్పదు. కర్మలు చేస్తూ ఆ కర్మ ఫలమును ఈశ్వరుని కి అర్పించడం ధర్మములలో కల్లా ఉత్తమధర్మము అని పెద్దలు చెబుతారు కదా! కాబట్టి మంచి చెడ్డలను సమానంగా చూస్తూ, ఎవరికీ ద్రోహం తలపెట్టకుండా, క్షత్రియ ధర్మాన్ని పాటిస్తూ రాజ్యపాలన చెయ్యడం ఉత్తమం. నీకు పూర్వు లైనా రాజులందరూ ఇదే విధంగా ఈ భూమిని పాలించారు. తరువాత వారి కుమారులకు రాజ్యం అప్పగించి వానప్రస్థ ఆశ్రమము స్వీకరించారు. నీవు కూడా అలా చెయ్యి" అని పలికాడు దేవస్థానుడు.

తరువాత అర్జునుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా! క్షత్రియ ధర్మము ప్రకారము ఈ యుద్ధము చేసావు. యుద్ధములో చనిపోయిన శత్రురాజులు ఉత్తమ గతులుపొందారు. రాజధర్మము రౌద్రమని బాలురకు కూడా తెలుసు. రాజ్యపాలనలో పాపాలకు తావు లేదు. రాజైన వాడు

రాజ్యపాలన చెయ్యాలి గాని ఒకరు పెడితే తిని కూచోడం బాగుంటుందా! అలాంటిది కౌరవకులములో అగ్రగణ్యుడవు నీకు అది తగునా!

రాజుల మనసులు వజ్రము వాదిరి కఠినంగా ఉండాలి కాని బేలగా ఉండకూడదు. కాబట్టి శోకము వదిలిపెట్టు.రాజ్యపాలనకు అంగీకరించు. ఈ యుద్ధమూ, శత్రుసంహారమూ, శత్రువులకు స్వర్గలోక ప్రాప్తి అన్నీ దైవ నిర్ణయాలు. దానికి మనం బాధపడి ప్రయోజనం లేదు. నీకు అన్ని ధర్మాలు తెలుసు. కాబట్టి ధైర్యం తెచ్చుకో. నీకు సంక్రమించిన ఈ కురు సామ్రాజ్యాన్ని జనరంజకంగా పాలించు." అని పలికాడు అర్జునుడు.

కాని ధర్మరాజు మనోనిశ్చయం మారినట్టు లేదు. అందుకే మౌనంగా ఉన్నాడు.

అప్పుడు వ్యాసమహర్షి ఇలా అన్నాడు.

"ధర్మరాజా! అర్జునుడు పలికిన పలుకులు అక్షరసత్యములు. అన్ని ధర్మములలో కల్లా గృహస్థ ధర్మము గొప్పది అని చెబుతారు కదా. ఒక్క మానవులకే కాదు, పశుపక్ష్యాదులకు కూడా అది ధర్మము. క్షత్రియులకు గృహస్థ ధర్మము తప్ప తక్కిన ధర్మము లైన తపస్సు, ఇంద్రియ నిగ్రహము, బ్రహ్మచర్యము ఆచరణయోగ్యములు కావు.

ధనము సంపాదించకుండా ఉండటం, ప్రజా రక్షణను మరవడం, యుద్ధము చేయకుండా పారిపోవడం, క్షత్రియునకు మహాపాతకములు. ఇది వేద వాక్కు. కాబట్టి నీవు వేదములు చెప్పినట్టు నడుచుకో. ఈ భూమిని జనరంజకంగా పాలించు.

ధర్మజా! నీవు గురువుల దగ్గర విద్యనభ్యసించావు. వర్ణాశ్రమ ధర్మముల గురించి తెలియదా! భూమినేలే మహారాజుకు దండనీతి తప్ప మరొక ధర్మం లేదు కదా! సద్యుమ్నుడు అనే మహారాజు దండనీతిని అమలు పరిచి దుష్టులను శిక్షించి చివరకు మోక్షం పొందాడు. అతని వృత్తాంతము చెప్పెదను వినుము.

పూర్వము బాహుదా నదీ తీరంలో శంఖుడు, లిఖితుడు అనే ఇద్దరు అన్నదమ్ములైన బ్రాహ్మణులు నివసిస్తున్నారు. ఇద్దరూ ధర్మ తత్పరులు. వారి ఆశ్రమములలో కాయలు, పండ్లు సమృద్ధిగా పండే ఒక వృక్షములు చాలా ఉన్నాయి.

ఒకరోజు శంఖుడు ఇంట్లో లేనపుడు లిఖితుడు అతని ఆశ్రమ మునకు పోయి ఒక చెట్టునుండి బాగా పండిన పండ్లను కోసి తింటున్నాడు. అప్పుడు శంఖుడు అక్కడకు వచ్చాడు.

"ఈ పండ్లు ఎక్కడివి?" అని అడిగాడు.

"మీ చెట్లో కోసుకున్నాను" అని బదులు చెప్పాడు లిఖితుడు.

" నా అనుమతి లేకుండా నా చెట్టునుండి పండ్లు కోయవచ్చా? అది దొంగతనం కాదా? నీకు పాపం అంటింది. నీకు రాజ దండనతో కాని ఆ పాపం పోదు" అని అన్నాడు.

వెంటనే లిఖితుడు రాజభవనము వద్దకు వెళ్లాడు. ప్రతీహారి చేత మహారాజు సుద్యుమ్నునకు వర్తమానము పంపాడు. సుద్యుమ్న మహారాజు

తన మంత్రులతో లిఖితుని వద్దకు వచ్చాడు.

"విప్రోత్తమా! మీరు ఇచ్చటికి వచ్చిన కారణమేమి? ఆజ్ఞాపించండి. మీరుచెప్పినట్టు చేసెదను." అని అన్నాడు.

దానికి లిఖితుడు "రాజా! మీరు మాట తప్పకూడదు. నేను చెప్పినట్టు చెయ్యాలి. నేను నా మిత్రుని ఆశ్రమములోని పండ్లను దొంగిలించాను. దానికి మీరు తగిన శిక్ష విధించి నన్ను పాప విముక్తుడిని చెయ్యండి." అని ప్రార్థించాడు.

ఆ మాట విన్న రాజు చాలా బాధ పడ్డాడు. కాని తప్పలేదు. లిఖితుని రెండు చేతులు నరకమని దండన విధించాడు. లిఖితుడు రాజును దీవించి వెళ్లిపోయాడు. అతనికి దండన అమలు జరిగింది.

లిఖితుడు శంఖుని వద్దకుపోయి "నేను రాజ దండన అనుభవించాను" అని తన తెగినచేతులు చూపించాడు. ఆ మాటలకు శంఖుడు సంతోషించాడు.

"లిఖితా! ఎవరూ ధర్మమార్గమును తప్పకూడదు. నీ జీవితము ధన్యమయినది. నీవు బాహుదా నదికి పోయి దేవ తర్పణములు, పితృ తర్పణములు విడిచి పెట్టు. లిఖితా! కల్లు తాగడం, గురు పత్నిని కామించడం, బ్రాహ్మణుని చంపడం, బ్రాహ్మణుల సొత్తు అపహరించడం ఇవి మహా పాతకములు. ఈ మహా పాతకములలో ఏ ఒక్కటి చేసినా అది ఎవరు చేసినా, అతను బ్రాహ్మణుడైనా అతను దండనార్హుడు. ముఖ్యంగా దొంగిలించిన వాడు శరీర దండనమునకు తగినవాడు. రాజుచే దండింప

బడినవారు పుణ్యలోకములకు పోతారు. నీవు కూడా రాజ దండన పొందావు కాబట్టి నీవు పుణ్యాత్ముడవు. దానికి నీవు సంతోషించాలి" అని చెప్పాడు.

వెంటనే లిఖితుడు బాహుదా నదికి పోయి తెగిన చేతులతోనే దేవ తర్పణములు పితృతర్పణములు విడిచాడు. అతనికి ఆశ్చర్యము కలిగేట్టు అతని చేతులు యధాప్రకారము మొలిచాయి. లిఖితుడు శంఖుని దగ్గరకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు. తన చేతులు చూపించాడు.

"దీనికి ఆశ్చర్యం ఎందుకు? ఇది నా తపో మహిమ చేత, దైవ కృపచేత కలిగింది. నీవు నిర్మల మనస్కుడవు అందుకని నీకు దైవానుగ్రహము కలిగింది. నిన్ను దండించిన సుద్యుమ్న మహారాజుకు కూడా తన పితృ దేవతలోకూడా పుణ్యాత్ముడయ్యాడు." అని పలికాడు శంఖుడు.

కాబట్టి ధర్మరాజా! నీవు కూడా తగిన విధంగా ప్రజారక్షణ ఆచ రించుము. నీ తమ్ములు చెప్పిన మాటలు వేదవాక్కులు. రాజనీతి దండనము చేత తప్ప మరొక విధముగా నిర్వర్తింప బడదు. కాబట్టి నీ శోకమును వదిలిపెట్టు. గొప్ప గొప్ప యజ్ఞములు చేసి, చక్కగా రాజ్యపాలన చెయ్యి.

ధర్మనందనా! నీ తమ్ములు, భార్య నీ మాటప్రకారము 12 ఏళ్లు అడవులలో, ఒక ఏడు అజ్ఞాతముగా నానా కష్టములు పడ్డారు. ఇప్పుడు వారి మాట మన్నించి వారికి సుఖశాంతులు కలుగచెయ్యి. విరాగియై అడవులకు పోయి దేవతలకు, నీ పితృదేవతలకు బాధ కలిగించవద్దు.

నీకు న్యాయశాస్త్రం బాగా తెలుసు. ప్రజల మనోభీష్టములు తెలిసికొని, శిష్ట రక్షణ, దుష్ట శిక్షణ చేసి, దండనీతిని అమలు పరచే రాజుకు అన్నీ శుభాలే

కలుగుతాయి. ప్రజల ఆదాయము నుండి ఆరవ భాగము పన్నుగా వసూలుచెయ్యి. ప్రజలను కన్నతండ్రి వలే పాలించు. ఇదే మోక్షమునకు మార్గము చూపుతుంది. నీ మనసులో ఉన్న భయము, సంశయము వదిలిపెట్టు.

కాని ధర్మరాజా! రాజైనవాడు అహంకరించి, కామ క్రోధములకు వశుడై ప్రజాకంటకంగా పాలిస్తే, అతనికి ప్రజలు చేసే పాపాలలో నాలుగవ భాగం చెందుతుంది.

శత్రువులను నిర్మూలించడం క్షత్రియ ధర్మము. పాపాత్ములైన రాజులతో సంధి చేసుకోడం దోషం. శత్రువులతోసంధి చేసుకొని తన రాజ్యములో కొంత భాగం ఇవ్వడం మంచిదికాదు. యుద్ధం చేసి రాజ్యరక్షణ చెయ్యడం క్షత్రియ ధర్మం.

కాబట్టి నువ్వు యుద్ధం చేసినందుకు చింతింప బనిలేదు. దుర్యోధను నితో సంధి చేసుకోక పోవడం వలననే ఈ ఘోర యుద్ధము సంభవించినది అని అనుకోవడం నీ అవివేకం. పూర్వము హయగ్రీవుడు అనే మహా రాజు యుద్ధ ములు చేసి, శత్రువులను జయించి, దుండగులను శిక్షించి, సన్మార్గులను కాపాడి, ప్రజారంజకంగా పాలించి యజ్ఞములుచేసి తుదకు సద్గతి పొందాడు. కాబట్టి యుద్ధములు రాజులకు కీడుచెయ్యవు. యుద్దములో చంపడం, చావడం, అలాగే దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ క్షత్రియధర్మము. కాబట్టి దండనీతిలో హింస జరుగుతుందని అనుమానము విడిచిపెట్టి, సమర్థు లైన నీతి మంతులైన రాజోద్యోగుల సాయంతో రాజ్యకార్యములు నిర్వర్తింపుము.”
అని పలికాడు వ్యాసుడు.

ఇన్ని చెప్పినా మనసు కరుగని ధర్మరాజునుచూచి అర్జునుని గుండెలు రగిలిపోతున్నాయి. కాని మనసులో కోపం బయటకు కనపడకుండా నిల్చున్నాడు అర్జునుడు. ధర్మరాజు వ్యాసుని చూచి ఇలా అన్నాడు:

"ఓ మహర్షీ! ఈ యుద్ధంలో ఎందరో తమ తమ భర్తలను, కుమారులను, సోదరులను పోగొట్టుకున్నారు. వారి విలాపములు, శోక సంతాపములు నా హృదయము నకు శాంతి లేకుండా చేస్తున్నాయి. ఈ పరిస్థితులలో నేను ఈ రాజ్యమును ఎలా ఏలగలను?" అని పలికాడు.

దానికి వ్యాసుడు ఇలా అన్నాడు. "ధర్మజా! సుఖ దుఃఖములు నీ వశంలో ఉన్నట్టు మాట్లాడుతున్నావు. దుఃఖాలు పొమ్మంటే పోతాయా! సుఖాలు రమ్మంటే వస్తాయా! ఈ లోకంలో అనుభవించే సుఖదుఃఖములకు హేతువు పూర్వజన్మలో వారు వారు చేసుకున్న సుకృతములు, దుష్కృతములు. అయినా ఈ సుఖదుఃఖములు శాశ్వతములు కావు కదా. సుఖం వెంట దుఃఖము, దుఃఖము వెంటసుఖమూ వస్తూ పోతూ ఉంటాయి.

దుర్మార్గుడికైనా, వాడి కాలం కలిసి వస్తే అనంతమైన సంపదలు కలుగుతాయి. కాలం కలిసి రాక పోతే, ఎంతటి సుగుణ వంతుడికి కానీ ధనం లభించదు. అలాగే కాలం కలిసి రాకపోతే మంత్ర తంత్రములు కూడా పని చేయవు. వర్షము, తాపము, చీకటి, వెన్నెల దైవ కల్పితములు. కమలములు వికసించడం, చెట్లకు పూలుపూయడం, కాయలు కాయడం,పండ్లు పండటం అన్నీ కాల మహిమలు, ఋతు ధర్మములు. మరియు, జనన మరణములు, వృద్ధి పొందటం, క్షీణించిపోవడం మొదలగునవి కాలములో పాటు జరుగు తుంటాయి. వీటికోసం నీవు శోకించడం అవివేకము.

పూర్వము సేనజిత్తు మహారాజు కు పుత్రశోకం కలిగింది. కాని అతడు నీ మాదిరి శోకించలేదు. తనకు తానే. ఆ శోకమును పోగొట్టుకున్నాడు. అతడు పలికిన పలుకులు చెబుతాను విను.

"ఈ లోకంలో కొందరు ఇతరులను బాధ పెడతారు. మరి కొందరు ఇతరుల చేత బాధపడుతుంటారు. ఇవన్నీ కాల మహిమ వలన కలుగు తున్నాయి అని గ్రహించాలి కాని తాను ఎవరినో దుఃఖ పెట్టాననీ, ఎవరో తనను దుఃఖపెట్టారనీ భావించకూడదు. వాటి వలన సుఖము, దుఃఖము పొంద కూడదు. ధనము, భార్య, సంతానము, బంధువులు పోయినారని దుఃఖిం చడం అవివేకము. మనం దుఃఖించినందువల్ల మనకు కలిగిన బాధ తొలగి పోతుందా!

మనకు కలిగిన శోకమునకు, భయమునకు ఎన్నోకారణములు ఉంటాయి. అన్ని తెలిసిన వాడు శోకమునకు, భయమునకు తల వంచడు. మూర్ఖుడైన వాడు వాటికి లోబడి దుఃఖిస్తుంటాడు. సుఖదుఃఖములు శాశ్వతములు కావు. కాబట్టి అవి కలిగినపుడు ఆనందించడం, కుంగిపోవడం మంచిది కాదు. ఏమీ తెలియని వాడు, అన్ని తెలిసిన వాడూ సుఖదుఃఖములు కలిగినపుడు బాధపడడు. తెలిసీ తెలియని వాడే సుఖము వస్తే పొంగి పోతాడు, దుఃఖము వస్తే కుంగిపోతాడు." అని చెప్పాడు సేనజిత్తు మహారాజు.

ఆ మాటలు నీకు కూడా వర్తిస్తాయి. నీ శోకాన్ని పోగొడతాయి. ధర్మరాజా! వర్ణాశ్రమ ధర్మములు పాటిస్తూ, దండనీతిని అమలు పరుస్తూ, ఈ రాజ్యమును పాలించు. అది క్షత్రియ ధర్మము. చనిపోయిన తరువాత కూడా ఎవడిని గురించి ప్రజలు తల్చుకుంటారో అతడే నిజమైన సత్పురుషుడు. కాబట్టి క్షత్రియధర్మమైన రాజ్యపాలన నిర్వర్తించు." అని పలికాడు వ్యాసుడు.

మహర్షి! మీరు ఎన్ని చెప్పిననూ అభిమన్యుని, ద్రౌపదేయులను, కర్ణుని, విరాటుని, ద్రుపదుని, ధృష్టకేతుని, మరిచి పోలేకపోతున్నాను. నాకు మనశ్శాంతి లేకుండా పోతోంది. మునీంద్రా! నేను ఎంతటి పాపాత్ముడి నంటే, చిన్నతనంలో నన్ను తన తొడ మీద కూర్చోపెట్టుకొని అన్నం తినిపించిన తాత భీష్ముని చంపించాను. అర్జునుడు వేసే బాణాలు తన శరీరం అంతా గుచ్చుకుంటూ ఉంటే, భీష్ముడు శిఖండి వంక చూసిన చూపులు నేను మర్చిపోలేక పోతున్నాను. పరశురాముని గెల్చిన యోధుడు అటువంటి దుర్మరణం పాలవడం తల్చుకుంటేనే బాధగా ఉంది. ఈ తుచ్ఛమైన రాజ్యము కోసం, అలాంటి మహానుభావుని చంపించాను.

విద్య చెప్పిన ద్రోణుడు నా మీద నమ్మకంతో నేను నిజం చెబుతానని తన కుమారుని గురించి నన్ను అడిగాడు. కాని నేనేం చేసాను. చచ్చిన ఏనుగును దృష్టిలో పెట్టుకొని అబద్ధం ఆడాను. ఆయన నమ్మకం వమ్ము చేసాను. నేను ఎంతటి పాపాత్ముడిని. గురుద్రోహిని. మునీంద్రా! మీరే చెప్పండి. అశాశ్వతమైన రాజ్యం కోసం గురువునే వధించిన వాడికి ఏమి శిక్ష విధిస్తారో మీరే చెప్పండి.

మునీంద్రా! నా అన్నయ్య కర్ణుడు. స్వంత అన్నను చంపి ఏలుకొనే రాజ్యము నాకు సుఖసంతోషాలు కలుగ చేస్తుందా! భగ భగ మండే అగ్ని లాంటి పద్మవ్యూహములోకి బాలుడైన అభిమన్యుని పంపిన క్రూరాత్ముడిని. సుభద్ర అర్జునులు కాబట్టి నా క్రూరత్వాన్ని సహించారు. ఇంకొకరైతే నన్ను నరికి పారేసేవారు. పసివాడిని అగ్ని గుండంలోకి తోసి చంపిన వాడికి ఈ రాజ్యం పాలించే అర్హత ఉంటుందంటారా!

కడుపున బుట్టిన ఐదుగురు బిడ్డలను పోగొట్టుకున్న ద్రౌపది దుఃఖం చూసి నేను తట్టుకోలేకపోతున్నాను. దీని కంతటికీ కారణం నేను కాదా! కాబట్టి నన్ను వెళ్ల నివ్వండి. ప్రాయోపవేశం చేసి నా మరణం కోసం ఎదురు చూడనివ్వండి.” అని పలికాడు ధర్మరాజు.

ఆ మాటలు విన్న వ్యాసుడు ధర్మజుని తో ఇలా అన్నాడు.

“ధర్మరాజా! క్షత్రియుడవైన నీకు ఈ బేలతనం తగదయ్యా! ఎన్ని చెప్పినా నీ శోకం మానడం లేదు. ఈ సారి నా మాటలు మనసు పెట్టి వినవయ్యా!

ఈ లోకమంతా ద్వందములతో నిండి ఉంది. వృద్ధి చెందడం నశించడం కొరకే; పెరగడం తగ్గడం కొరకే; పుట్టడం చావడం కొరకే. సుఖం వెంటనే దుఃఖం ఉంటుంది.

మిత్రులంతా మనకు మంచి చేస్తారని, శత్రువుల వల్లనే దుఃఖాలు కలుగుతాయని, మంచి వారికే ధనలాభం కలుగుతుందనీ, ధనం వలన సుఖములు భోగములు వస్తాయని అనుకోడం భ్రాంతి. అలా అనుకోడం బ్రహ్మరాతను ధిక్కరించడమే అవుతుంది.

విధాత అయిన బ్రహ్మ నిన్ను ఎందుకు పుట్టించాడో నీవు ఆ కర్మను నిర్వర్తించాలి. నా ఇష్టం వచ్చినట్టు చేస్తానంటే కుదరదు. పూర్వము విదేహ రాజ్యమును జనకుడు అనే రాజు పాలించేవాడు. ఆయనకు అప్పటికి పరిపూర్ణ జ్ఞానము కలగ లేదు. ఆయనకు ఒకసారి బంధు వియోగము కలిగింది. దానికి ఆయన బాధపడ్డాడు. ఇల్లు విడిచి పెట్టి వెళ్ల డానికి సిద్ధ పడ్డాడు. ఆ సమయంలో అతని వద్దకు అశ్మకుడు అనే బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు. జనకుడు

అతనికి అతిథి సత్కారములు చేసాడు.

"విప్రోత్తమా! మానవునకు డబ్బు, బంధువులు ఉన్నప్పుడు కలిగే అహంకారము, మదము, అవి పోయి నప్పుడు కలిగే విషాదము దేని వలన కలుగుతాయి. నాకు తెలియ చెప్పండి." అని అడిగాడు. దానికి ఆ బ్రాహ్మణుడు ఈ విధంగా చెప్పాడు. "జనకమహారాజా! సంసారము అన్నప్పుడు సుఖము, దుఃఖము మానవుని వెన్నంటి ఉండటం సహజం. అవి సంసారములో అతని మనస్సును చెదర గొడతాయి. మరి దానికి మందు ఏమి టంటే, ఈ లోకంలో ఎవరికీ ఎక్కువ సుఖాలు కానీ, ఎక్కువ దుఃఖాలు కానీ లేవు అని తెలుసుకోవడమే. ఈ భూమిని మొత్తం పరిపాలించే చక్రవర్తికి కూడా, వార్ధక్యాన్ని, మరణాన్ని ఆపగలిగే శక్తి లేదు. కాబట్టి మన జీవితంలో ఏది జరిగినా మనస్సును బుద్ధిని చెదరనీయకుండా, మనకు అంత వరకే ప్రాప్తం అని అనుకోవడం విజ్ఞుల లక్షణం.

ప్రతి మనిషికీ మంచి ఆహారము, భోగములు, మంచి పడక, మంచి మంచి ఆసనములు అన్నీ కాలము వలన కలుగు తుంటాయి. మరలా పోతుంటాయి. కాబట్టి ఉన్నప్పుడు పొంగి పోవడం లేనప్పుడు కుంగిపోవడం వివేకము కాదు. వాటిని నమ్మక పోవడమే శ్రేయస్కరము. వైద్యులు వైద్య శాస్త్రమును అభ్యసించి అందులో ప్రావీణ్యము పొంది, రోగికి మంచి మంచి మందులు ఇచ్చి రోగములను తగ్గించడానికి ప్రయత్నిస్తారు. కాని కొన్ని రోగములు తగ్గడం లేదు. ఒక్కోసారి అదే రోగము వైద్యునికి కూడా రావడం మనం చూస్తున్నాము కదా! కాబట్టి మన చేతిలో ఏమీ లేదు. అంతా విధివ్రాత. మన ప్రయత్నం మనం చెయ్యడం మన విద్యుక్త ధర్మము.

మంచి ధనవంతుల ఇంట్లో, యోగ్యుల ఇంట్లో పుట్టడం, అందచందాలు

కలిగి ఉండటం, బలవంతులవడం, అదృష్టవంతులవడం, భోగాలు అనుభవించడం అన్నీ మనం క్రితం జన్మలలో చేసుకున్న పుణ్య ఫలాన్ని బట్టి లభిస్తాయి. ఆ పూటకు తిండి లేని వారికి పిల్లలు తామరతంపరగా పుడతారు. కాని అవసరానికి మించి ధనధాన్యములు భోగభాగ్యములు కల వారికి ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసినా సంతానము కలగరు.

దరిద్రులకు ఆకలి ఎక్కువ. వారు ఎలాంటి ఆహార మునైనా తిని అరిగించుకోగలరు. కాని ధనవంతులు పట్టెడు మెతుకులు తిని అరిగించుకోలేరు. పరస్త్రీవ్యామోహము, జూదమాడటం, సురా పానము, జంతువులను వేటాడటం పెద్దలు నిషేధించారు. కానీ, ఎక్కువమంది పైన చెప్పిన చెడ్డ పనులుచేసి చెడిపోతుంటారు. కారణం. దైవ సంకల్పం. ఇది నాకు ఇష్టము, ఇది ఇష్టం లేదు అనే దానికి కారణములు మనం కనుక్కోలేము.

భార్యాబిడ్డలు, బంధువులు, ప్రవాహములో కొట్టుకొని వస్తున్న కట్టెల మాదిరి క లుస్తుంటారు విడిపోతుంటారు. మానవుడు ఎన్నో జన్మలు ఎత్తుతుంటాడు. ఆయా జన్మలలో ఎందరో తల్లులు, తండ్రులు, భార్యలు, కుమారులు కుమార్తెలు, బంధువులు కలుగుతుంటారు. ఎవరి కోసం అని ఏడుస్తాడు చెప్పు. కాబట్టి ఈ మానవ జీవితం అశాశ్వతం అని తెలుసుకోడం వివేకుల లక్షణం.

నిరంతరం సాగుతున్న ఈకాల చక్రం ఒక మహా సముద్రం లాంటిది. అందులో చావు పుట్టుక అనే మొసళ్లు సంచరిస్తుంటాయి. కాబట్టి మానవునికి చావు పుట్టుకలు అనివార్యములు. అది తెలుసుకొని మానవుడు శోకం వదిలి పెట్టాలి.

ఓ జనక మహారాజా! మన శరీరమే మనం అప్పుగా తెచ్చుకున్నాము. ఇంక దారాసుతులు, బంధు మిత్రులు శాశ్వతమా! మనం ఎంత ఏడ్చినా చచ్చిన వాడు తిరిగి రాడు కదా! చచ్చిన వాళ్ల కోసం ఏడ్చినందువల్ల బాధపడినందువల్ల మనకు శోకం కలుగుతుంది తప్ప వేరే ప్రయోజనం లేదు. కాబట్టి జనక మహారాజా! బంధు వియోగము వలన కలిగిన శోకమును వదిలి పెట్టు. నీ విద్యుక్త ధర్మమైన రాజ్యపాలన చేపట్టు. అప్పుడే నీకు కీర్తి ప్రతిష్టలు కలుగుతాయి." అని చెప్పాడు.

అశ్మకుని మాటలతో జనకునికి జ్ఞానోదయం అయింది. ఇల్లు వదిలి వెళ్లాలి అనే ఆలోచన వదిలి రాజ్యపాలన చేపట్టాడు.

కాబట్టి ధర్మరాజా! నీవు కూడా క్షత్రియధర్మమైన రాజ్యపాలనను నిర్వర్తించు." అని పలికాడు వ్యాసుడు.

వ్యాసుడు చెప్పి మాటలకు ధర్మరాజు బదులుచెప్పలేదు. అప్పుడు అర్జునుడు పక్కనే ఉన్న శ్రీకృష్ణుని తో ఇలా అన్నాడు.

"కృష్ణా! చాలా మంది బంధువులు, కుమారులు అన్నదమ్ములు ఒకేసారి యుద్ధంలోమరణించడం వల్ల అన్న ధర్మజుని మనసు వికలమై ఉన్నది. నీ వచనామృతధారలతో అతనికి ఊరట కలిగించు." అని అర్థించాడు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజు దగ్గరగా పోయి అతని చేతులు పట్టుకొని అనునయిస్తూ "బావా ధర్మజా! నీ కెందుకయ్యా ఈ మనోవేదన. నీ బంధు మిత్రులు రణరంగములో అవక్రవిక్రమంతో పోరాడి మరణించి వీరస్వర్గ మలంకరించారు. ఈ రాజరికం అంతా ఒక కల. ఒక్క రాజులే కాదు ఏ

మనిషికైనా పూర్ణాయుర్దాయము ఉంటుందని చెప్పగలమా!

ధర్మ నందనా! పూర్వము సంవర్తుడు అనే మహా ముని ఉండేవాడు. అతనికి దేవగురువు బృహస్పతి అంటే అసూయ. అతడు హిమాచల పర్వత ప్రాంతమున మరుత్తు చేత ఎన్నో యజ్ఞాలు యాగాలు చేయించాడు. కాని ఈమరుత్తు కూడా కాలప్రవాహంలో కలిసిపోయాడు.

సుహోత్రుడు అనే మహారాజు అశ్వమేధము మున్నగు యాగములు ఎన్నో చేసాడు. కాని అతను కూడా కాల గర్భంలో కలిసిపోయాడు. అలాగే అంగుడు అనే చక్రవర్తి ఎన్నోదాన ధర్మాలు చేసాడు. ఎందరికో వివాహములు జరిపించాడు. అతను కూడా కాలధర్మం చెందాడు. ఇంక శిబి చక్రవర్తి. ఏడు ద్వీపములలో తన రథము నడిపాడు. అనేక యజ్ఞ యాగములు చేసాడు. చివరకు మరణించాడు. ఉత్తమ గతులు పొందాడు.

అదే ప్రకారంగా దశరథపుత్రుడైన శ్రీరాముడు, భగీరథుడు, దిలీప చక్రవర్తి, మాంధాత, యయాతి, అంబరీషుడు, శశిబిందుడు, గయుడు, రంతిదేవుడు, భరతుడు, పృథు చక్రవర్తి వీరందరూ ఈ భూమిని ఏలిన చక్రవర్తులు. ఎన్నో యజ్ఞ యాగములు, దాన ధర్మములు చేసారు. కాని వారందరూ పరలోక గతులయ్యారు గానీ ఈభూమి మీద శాశ్వత నివాసము ఏర్పరచుకోలేదు.

అదే విధంగా జమదగ్ని కుమారుడైన పరశురాముడు 21 మారులు క్షత్రియుల నందరినీ జయించి ఈ భూమిని ఆక్రమించాడు. కాని ఆ భూమి నంతా కశ్యపునికి దానంగా ఇచ్చాడు. అతను కూడా కలకాలం ఈ భూమి మీద జీవించలేకపోయాడు.

వీరి కథలన్నీ నీవు అభిమన్యుని మరణ సమయమున శోక తప్తుడవై యుండగా నారదుని వలన విని ఉన్నావు. కాని ఇంకా నీ అవివేకమును మానకున్నావు." అని చెప్పి న కృష్ణుని తో ధర్మరాజు ఇలా అన్నాడు.

"కృష్ణా! సృజంయుని వృత్తాంతము వినవలెనని కోరికగా ఉన్నది. వివరించు." అని అడిగాడు. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుడు ఇలా చెప్పనారంభించాడు.

"ధర్మనందనా! నీవు వ్యాసుని వలన నారదుని వృత్తాంతము మాత్రము విని ఉన్నావు. పర్వతుని వృత్తాంతము విన లేదు. అది కూడా చెబుతాను సావధానంగా విను.

నారదుని చెలియలి కొడుకు పర్వతుడు. ఇద్దరూ ఒక సారి దివి నుండి భువికి వినోదంగా విహరించడానికి వచ్చారు. ఆసమయంలో వారివురూ ఒక ఒప్పందం చేసుకున్నారు. ఒకరి మనసులో ఉన్న విషయములను మరొకరికి దాపరికం లేకుండా చెప్పాలని, అలా చెప్పని యడల శాపగ్రస్థులవుతారని ఒప్పందం చేసుకున్నారు. అలా విహరిస్తూ ఒక రోజు వారు సృంజయుని చూచారు. అతని ఇంటిలో కొంతకాలం ఉందామని అనుకున్నారు.

సృంజయుడు తన కుమార్తె సుకుమారిని పిలిచి "అమ్మా! వీరు మహర్షులు. వీరి సేవ చేసి తరించు." అని పలికాడు. ఆమె అందుకు అంగీకరించింది. సుకుమారి సేవలతో నారదుడు పర్వతుడు ఆనందంగా కాలం గడుపుతున్నారు.

సుకుమారి అతి లోక సుందరి. ఆమె అందాన్ని చూచి నారదుడు ఆమె మీద మోహం పెంచుకున్నాడు. కాని బయటకు చెప్పుకోలేక లోలోపలే కృంగి

పోతున్నాడు. నారదుడు అలా చిక్కి పోవడం బాధపడటం చూచి పర్వతునికి అనుమానం కలిగింది. తన దివ్యదృష్టితో నారదుని మనసులో ఉన్న భావములను తెలుసుకున్నాడు.

నారదుడు తన మనసులోని మాట బయటకు చెప్పనందుకు కోపించాడు. “నారదా! నీకు సుకుమారి మీద మనసు ఉందన్న విషయం మన ఒప్పందం ప్రకారం నాకు నువ్వు చెప్పలేదు. అందుకని నేను నిన్ను శపిస్తున్నాను. నీవు ఆమెమీద మనసు పడ్డావు కాబట్టి ఆమెను వివాహం చేసుకోకుండా ఉండలేవు. ఆమెను వివాహం చేసుకున్న మరుక్షణం నీకు కోతి మొహం వస్తుంది.” అని శపించాడు. దానికి నారదునికి కోపం వచ్చింది. “నీకు ఇంక స్వర్గ లోక ప్రవేశం లేకుండు గాక !”అని ప్రతి శాపం ఇచ్చాడు. పర్వతుడు అక్కడినుండి వెళ్లిపోయాడు.

తరువాత నారదుడు శాపమునకు భయపడకుండా, సృంజయుని అడిగి అతని కుమార్తెను వివాహం చేసుకున్నాడు. నారదునికి వెంటనే వానర రూపం వచ్చింది. అతని భార్య అతని కురూపమునకు అసహ్యించుకోకుండా, అతనికి సేవలుచేస్తూ సంతోషంగా సంసారం చేస్తూ ఉంది.

ఒకరోజు నారదుడు సమీపములో ఉన్న అడవికి వెళ్లాడు. అక్కడ అతనికి పర్వతుడు కనిపించాడు. “నారదా! నీవు ఇచ్చిన శాపము మరల్చవా!” అని అడిగాడు. “పర్వతా! నువ్వేకదా నాకు ముందుగా శాపం ఇచ్చింది. కాబట్టి ముందు నువ్వు నాకు ఇచ్చిన శాపం మరల్చు. తరువాత నా శాపం నేనువెనక్కు తీసుకుంటాను.” అని అన్నాడు.

నారదుడు పర్వతుడు ఇద్దరూ తమ తమ శాపములను వెనక్కు తీసుకున్నారు. నారదునికి యధారూపము వచ్చింది. నారదుడు పర్వతుడు ఇంటికి వచ్చారు. సుకుమారి ఎవరో పరాయి వాళ్లు వచ్చారని తలచి మొహం తిప్పుకొని లోపలకు వెళ్లిపోయింది. ఆమె భర్తను గుర్తించలేదు. అప్పుడు పర్వతుడు "సుకుమారీ! ఇతను నారదుడు. నీ భర్త. నేను ఇచ్చిన శాపము చేత వానర మొహం వచ్చింది. ఈ రోజు నేను నా శాపం వెనక్కుతీసుకున్నాను. నీభర్తకు పూర్వరూపం వచ్చింది. ఇతడే నీ భర్త." అని పలికాడు. సుకుమారి కూడా తన భర్తను గుర్తించింది." అని చెప్పాడు కృష్ణుడు.

తరువాత కథను నారదుడు చెప్ప సాగాడు. "ధర్మనందనా! ఆ ప్రకారము నేను, పర్వతుడు సృంజయుని ఇంట్లో కొంతకాలం ఉన్నాము. కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. ఇంక మేము తిరిగి స్వర్గ లోకము వెళుదాము అని అనుకున్నాము. సృంజయునకు ఏదైనా ఉపకారం చేద్దాము అని అనుకున్నాము. సృంజయునకు దేవతలకన్నా ఉన్నతు డైన కుమారుడు కలుగుతాడు అని వరం ఇచ్చాను.

పర్వతుడు సందేహించాడు. నా వరం వలన దేవేంద్రునికి ఆపద కలుగుతుందని తలచి "సృంజయా! ఆకుమారుడు అల్పాయుష్కుడు అవుతాడు." అని అన్నాడు. నాకు కోపం వచ్చింది. "సృంజయా! నీ కుమారుని నీకు చేతనైనంత వరకూ కాపాడుకో. నీ శక్తికి మించి కుమారునకు మరణం సంభవిస్తే, నన్ను తల్చుకో. నేను వచ్చి అతనికి ప్రాణదానం చేస్తాను. నీకు ఇంకొక వరంకూడా ఇస్తున్నాను. నీ కుమారుడు శరీరంలో నుండి వచ్చే ఉమ్మి మొదలగునవి సువర్ణమయం అవుతాయి. అందుకని అతడు సువర్ణష్ఠీవి అనే పేరుతో పిలువ బడుతాడు." అని అన్నాను.

నా మాటలకు సృంజయునకు సంతోషించాడు. తరువాత మేము వెళ్లిపోయాము. నా వరం వలన సృంజయునకు ఒక కుమారుడు కలిగాడు. ఆ కుమారుని మలమూత్రములు, చెమట ఉమ్మి అన్నీ బంగారంగా మారి పోసాగాయి. సృంజయుని ఇల్లంతా బంగారంతో నిండిపోయింది.

ఈ విషయాన్ని కొంతమంది దొంగలు పసికట్టారు. ఒక రోజు ఆ దొంగలు సువర్ణష్టీవిని అపహరించి, నోట్లో గుడ్డలు కుక్కి సమీపములో ఉన్న అడవికి తీసుకొని వెళ్లారు. అతని ఒళ్లంతా వెతికారు. ఎక్కడా బంగారం కనపడలేదు. ఆ దొంగలు ఆ సువర్ణష్టీవిని చంపి అక్కడ పారవేసి పోయారు.

సృంజయుడు తన కుమారుని కొరకు వెదికించాడు. ఎక్కడా దొరకలేదు. నన్ను తలచు కున్నాడు. నేను అతని వద్దకు వెళ్లాను. జరిగిన విషయం తెలుసుకున్నాను. సువర్ణష్టీవిని దొంగలు చంపి పడవేసారని చెప్పాను. సృంజయుడు కుమారుని మరణానికి ఎంతో దుఃఖించాడు. "సృంజయా! నీ కుమారుడు యమలోకంలో ఉన్నాడు. నీ కొడుకును నేను తెచ్చి ఇస్తాను." అని చెప్పి నేను సువర్ణష్ఠీవిని తిరిగిపునర్జీవుతుడిని చేసాను.సృంజయుడు చాలా సంతోషించాడు. "సృం జయా! నీ కుమారుని చంపడానికి ఇంద్రుడు ఎదురు చూస్తున్నాడు. జాగ్రత్తగా ఉండు." అని చెప్పి వెళ్లిపోయాను.

దేవేంద్రుడికి తనకు సువర్ణష్ఠీవి వలన ఆపద కలుగుతుందని భయం పట్టుకుంది. తన వజ్రాయుధమును వ్యాఘ్రరూపంలో అతని మీద ప్రయోగించాడు. ఆ సమయంలో సృంజ యుడు గంగానదీ తీరంలో భార్యలతో విహరిస్తున్నాడు. సమయం కోసం చూస్తున్న వజ్రాయుధం పెద్దపులి రూపం ధరించి సువర్ణష్ఠీవి మీద పడి చీల్చి చంపి మాయం అయింది. సువర్ణష్ఠీవి మరణించాడు.

ఇది చూచి సృంజయుడు అతని భార్యలు పరుగు పరుగున వచ్చారు. కుమారుని మరణానికి దుఃఖించారు. వెంటనే సృంజయుడు నన్ను తలుచుకున్నాడు. నేను వెళ్లాను. ఆ బాలుడిని బతికించాను. తరువాత నేను వెళ్లిపోయాను. సువర్ణష్టీవి చిరంజీవిగా వేలాది సంవత్సరములు రాజ్యపాలన చేసాడు. కాబట్టి ధర్మరాజా! నీవు కూడా నీ పట్టుదల వీడి రాజ్యభారం వహించు." అని పలికాడు నారదుడు.

ధర్మరాజు ఏమీ మాట్లాడ లేదు. మరలా వ్యాసుడు ధర్మరాజుతో ఇలాఅన్నాడు.

"ధర్మజా! క్షత్రియులకు ప్రజా రక్షణ ను మించిన ధర్మము వేరే ఉన్నదా! దాని వలన వేద ములో చెప్పబడిన విప్రకర్మలు బాగుగా ఆచరించబడుతాయి. విప్రకర్మలు ఆచరించని ఎడల సమాజమునకు నష్టము సంభవిస్తుంది. వేద ములో చెప్పబడిన విప్రకర్మలు ఆచరించిన పుణ్యము, లేని ఎడల పాపము రాజుకు సంభవిస్తాయి. కాబట్టి నీకు ప్రజారక్షణ ముఖ్యము." అని పలికాడు వ్యాసుడు.

ధర్మరాజు వ్యాసుని చూచి ఇలా అన్నాడు." వ్యాసమహర్షీ! మీరు చెప్పినది నిక్కువమే. నేను కూడా మితిమీరిన రాజ్యకాంక్షతో యుద్ధము చేయడానికి పాల్పడ్డాను. నరమేధము చేసాను. చంపకూడని వారిని చంపాను. దాని వలన నా ఆత్మ దహించుకుపోతూ ఉంది. కాని మీరు చెప్పిన మాటలు వినక పోవడం కూడా భావ్యము కాదని పిస్తూ ఉంది. ఏమి చెయ్యడానికి తోచడం లేదు." అని అన్నాడు. దానికి వ్యాసుడు ఇలా అన్నాడు.

" ఈ పని చెయ్యాలి ఈ పని చెయ్యకూడదది అని నిర్ణయించడానికి

మనమెవరము. మనము నిమిత్తమాత్రులము. అంతా ఈశ్వరుని ఆజ్ఞ మేరకు జరుగుతూ ఉంటుంది. గొడ్డలితీసుకొని చెట్టును నరికితే ఆ పాపం గొడ్డలికి అంటుకుంటుందా చెప్పు. సర్వము పరమాత్మ ఆజ్ఞాను సారం చేస్తున్నాను అనే భావన కలిగిన నాడు నీకు ఏ పాపమూఅంటదు.

నీవు కర్మ చెయ్యి. కర్మ ఫలమును పరమేశ్వరునికి అర్పించు. జ్ఞానులందరూ వేదములో చెప్పబడిన కర్మలను పరమాత్మ పరంగానే చేస్తారు. అందువలన వారికి ఏ పాపమూ అంటదు. యుద్ధములో శత్రువులను చంపాను. దాని వలన నాకు పాపం వచ్చింది అని నీవు అనుకుంటే దానికి తగిన ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకో. యజ్ఞయాగములు చెయ్యి. పాప పరిహారం చేసుకో. అంతే కాని పాపమునకు భయపడి రాజ్యమును రాజ్యపాలనను, ప్రజారక్షణను వదలడం మంచిది కాదు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

ధర్మరాజు వ్యాసుని చూచి "ఓ మహర్షీ! ఈ యుద్ధములో నా కొడుకులు, మనుమలు, అన్నలు, తమ్ములు, తండ్రులు, తాతలు, మామలు, గురువులు, సంబంధిలు, మిత్రులు, అల్లుళ్లు, బావలు, మరుదులు, మరియు ఎంతో మంది రాజులు, మహారాజులు, చక్రవర్తులు నా చేత చంపబడ్డారు. వారికి సంబంధించిన స్త్రీలు, వారి వారి భర్తలకోసం, కొడుకుల కోసం, తండ్రుల కోసం ఎంతో శోకిస్తున్నారు. ప్రాణాలుకూడా విడుస్తున్నారు. వాటిని అన్నింటినీ పరిశీలిస్తే, నాకు ఆ స్త్రీలను కూడా వధించిన మహా పాతకము చుట్టుకుంది. ఇన్ని పాపములు చేసిన నేను నిష్కల్మషుడను ఎలా అవుతాను. ఇంతగా పరితపిస్తున్న నా మనసు రాజ్యపాలనకు ఎలా సుముఖత చూపుతుంది. ఉగ్రమైన తపస్సు చేసి ప్రాణ త్యాగముచెయ్యడం కన్నా నాకు మరోదారి కనిపించడం లేదు." అని అన్నాడు.

ఆ మాటలు విన్న వ్యాసుడు ధర్మజునితో ఇలా అన్నాడు. "నీ మనసులో శోకమును, బాధను పక్కన బెట్టి నా మాటలు విను. నీవు చెప్పిన వారందరూ ఊరికే చావలేదు. రాజ్యమునకు ఆశపడి, వారి అభివృద్ధి, పేరు ప్రతిష్టల కోసం యుద్ధం చేసారు. చచ్చారు. వారి చావు వలన నీకు పాపం ఎలా చుట్టు కుంటుంది. వారికి ఏ కర్మపరిపాకమువలన మరణము సంభవించిందో నీకు ఎలా తెలుసు?

ఎవరిని ఎప్పుడు ఎలా చంపాలో యముడికి తెలుసు. ఆ ప్రకారమే యముడు మానవుల ప్రాణాలు తీస్తుంటాడు. దానికి నీవు కారణమని శోకించుట వెర్రి. అందుకోసం రాజ్య త్యాగము చేయుట, ఇల్లు విడిచి అడవులకుపోవుట ఇంకా పెద్ద వెర్రి. తోలుబొమ్మలాటలో బొమ్మలు ఆడినట్టు మనం ఆడుతున్నాము. మనలను ఆడించేవాడు వేరు ఉన్నాడు.

ఈ యుద్ధములో చనిపోయిన రాజుల రాజ్యములను వారి వారి కుమారులను పట్టాభిషిక్తులనుచెయ్యి. వారికి కుమారులు లేక పోతే వారి వారి కుమార్తెలను సింహాసనము మీద కూర్చోపెట్టు. దీని వలన వారి వారి తల్లులు సంతోషిస్తారు. నీకు కూడా పుణ్యము, కీర్తి వస్తాయి.

(ఇదే పని ఈ రోజుల్లో కూడా చేస్తున్నారు. ఒక ఎం. ఎల్. ఏ కానీ ఎం.పి.కానీ చని పోతే అతని భార్యనో, కొడుకునో,కూతురినో ఎన్నికలలో నిలబెట్టి వేరే పార్టీల వాళ్లు పోటీచెయ్యకుండా ఆపి, వారిని ఎన్నికయేట్టు చేస్తున్నారు.)

యుద్ధము లో జరిగిన నర మేధ గురించి నీవు చింతించ నవసరము లేదు దేవదానవ యుద్ధములో దేవేంద్రుడు రాక్షసులను అతికిరాతకంగా నరికి నెత్తురు ఏరులు పారించాడు. ఆ రాక్షసులు ఎవరు? ఇంద్రుని సోదరులే కదా!

మహా మునులందరూ ఇంద్రుడు చేసిన కార్యమును శ్లాఘించారు కదా! ఆ ఇంద్రునికి యజ్ఞ యాగములలో హవిర్భాగములను అర్పిస్తున్నారు కదా! మరి ఆ ఇంద్రుడే స్వర్గాధి పతిగా పాలిస్తున్నాడు కదా! మన భూలోకము పైన ఉన్నది స్వర్గలోకమే కదా!

అదే ప్రకారము దుష్టులైన నీ అన్నదమ్ములను బంధువులను, మిత్రులను పుణ్య మార్గమైన యుద్ధములో సంహరించావు. క్షత్రియధర్మము నిర్వర్తించావు. దేవేంద్రుని వలె నీవు కూడా రాజ్యపాలన కు అర్హుడవు. నీకు ఇష్టం అయితే ఇంద్రుని వలె యజ్ఞ యాగములు చెయ్యి. ముఖ్యంగా అశ్వమేధ యాగము చెయ్యి. అశ్వ మేధ యాగము చెయ్యాలంటే ధనము కావాలి కదా! ధనము కావాలంటే రాజ్యము కావాలి కదా! అందుకని రాజ్యము స్వీకరించు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

ఈ మాటలతో ధర్మరాజు శోకం విడిచి పెట్టాడు. "వ్యాసమునీంద్రా! ఏ కర్మమునకు ఏ పాపం వస్తుంది. ఏ పాపమునకు ఏది ప్రాయశ్చిత్తము. దీనిని నాకు వివరంగా తెలపండి." అని అడిగాడు. వ్యాసుడు ధర్మరాజుడు ధర్మ సూక్ష్మములు వివరిస్తున్నాడు.

"ధర్మజా! సూర్యుడు ఉదయించే కాలంలోఅస్తమించే కాలంలో నిద్రపోవడం, అతిధి ఇంటికి వచ్చినపుడు సత్కరించకపోవడం, పరస్త్రీలను కామించడం, గురువు మాటకు ఎదురు చెప్పడం, ఉన్న ఊరును నాశనం చెయ్యడం, వేదవిద్యను అమ్ముకోడం, భగవంతు డిచ్చిన భూమిని అమ్ముకోడం, సేవకులకు ఆపద వచ్చినప్పుడు కాపాడకపోవడం, ఎల్లప్పుడూ కపటంగా ప్రవర్తించడం, అడవులను తగులపెట్టడం, స్వధర్మమును విడిచిపెట్టి పరధర్మమును ఆచరించడం, తనకు ఇచ్చిన పని చెయ్యక పోవడం,

(వీటిని నేటికి అన్వయించుకుంటే, స్కూళ్లు, కాలేజీలు, ఆఫీసులు ఎగ్గొట్టి సినిమాలకు, క్రికెట్ మాచ్ లకు వెళ్లడం పరధర్మము. స్కూలుకు కాలేజీకి వెళ్లి చదువుకోడం స్వధర్మము. ఆ సమయంలో ఇతరత్రా గడపడం పరధర్మం. అలాగే ఆఫీసుకు వెళ్లి తనకు అప్పగించిన పని చెయ్యడం స్వధర్మము. దానిని వదిలి వేరే విధంగా కాలక్షేపం చెయ్యడం పరధర్మము).

జంతువులను అకారణంగా కొట్టడం, హింసించడం, బ్రాహ్మణులకు చెందిన సంపదను హరించడం, తనను శరణు కోరిన వాడిని రక్షించకపోవడం, బ్రాహ్మణులను చంపడం మహా పాపములు అని పెద్దలు అంటారు.

కాని కొన్ని పనులు పైకి పాపములు గా కనిపించినా అవి నిందించ తగినవికావు. అవి ఏమిటంటే......... యుద్ధములో కత్తి తీసుకొని తనను చంపడానికి వస్తున్న వాడు వేదవిదుడైన బ్రాహ్మణుడైనా సరే, అతనిని చంపితే పాపం రాదు. (రైట్ ఆఫ్ సెల్ఫ్ డిఫెన్స్. సెక్షన్ 100 ఐ.పి.సి)   అలాగే బ్రాహ్మణుని ఆస్తిని సంపదను ఎవరైన అపహరిస్తుంటే వారిని చంపడం పాపం కాదు. ప్రాణాపాయ పరిస్థితులలో, అన్నమునీళ్లు దొరకనప్పుడు, కల్లు తాగినప్పటికినీ, తాను తాగేది కల్లు అని తెలియకుండా తాగినప్పటికీ, దాని వల్ల పాపం పుణ్యకార్యములు చేస్తే పోతుంది.

ప్రాణహాని కలిగినప్పుడు, ప్రమాద కరమైన ఆపదలు కలిగినపుడు, బ్రాహ్మణుల ధనములు ఎవరైనా అపహరించి నపుడు,   వివాహ సమయము లలో పెద్దల పనులు నిర్వర్తించేటప్పుడు, గురువులను రక్షించేటప్పుడు, స్త్రీలతో మాట్లాడేటప్పుడు, తనకు ఉన్న సంపదలు సర్వము నాశనమయ్యే సమయం లోనూ అబద్ధములు చెప్పినా అది పాపం కాదు.

ఎవరి కైనా స్వప్నములో స్ఖలనమైనచో అది తప్పుకాదు. అతని బ్రహ్మ చర్యము నకు భంగము వాటిల్లదు. అగ్నిలో నేతిని హోమం చేస్తే ఆ దోషం పోతుంది.

తన అన్న దుర్మార్గుడైనా, చెడు మార్గము పట్టినా, లేక సన్యాసము తీసు కున్నా అన్న భార్యను తాను భార్యగా స్వీకరించడం తప్పుకాదు. గోవులను రక్షించడం కోసం అడవులను తగల పెట్టడం, యజ్ఞయాగములలో పశువులను చంపడం, అర్హుడు కాని వాడికి దానం చెయ్యడం, తప్పుచేసిన సేవకుడిని శిక్షించకుండా వదలడం పాపాలుకావు.

(వ్యాసుడు ఏయే పనులు చేస్తే పాపము వస్తుందో ముందు చెప్పి, అవే పనులు ఏ పరిస్థితులలో చేస్తే పాపములు కావో చెప్పాడు. అలాగే, ప్రస్తుతం ఉన్న శిక్షాస్మృతి ఐ.పి.సి లో కూడా ముందు నేరముల గురించి చెప్పి, కొన్ని నేరములు ఏ పరిస్థితులలో నేరములు కావో జనరల్ ఎక్సెప్షన్స్ క్రింద చెప్పారు. దీనికి మూలం 4000 ఏళ్ల కిందట వ్యాసుడు చెప్పిన పైవిషయములు కావచ్చును అని మనం అనుకోవచ్చు. నేను పైన చెప్పిన సెక్షన్ 100 అందులోనిదే.)

ధర్మరాజా! ఇంక పై చెప్పిన పాపములకు పరిహారముచెబుతాను. శ్రద్ధగా విను. బ్రాహ్మణుని చంపిన దోషము పోవడానికి తాను చేసిన పని అందరికీ చెపుతూ, బిక్షాటనతో జీవిస్తూ, రోజుకు ఒక్కసారి మాత్రమే తింటూ, బ్రహ్మచర్యము అవలంబిస్తూ, నేలమీద పడుకుంటూ, 12 సంవత్సరములు నియమబద్ధంగా జీవితం గడపాలి. లేని ఎడల ఆరు సంవత్సరములు కృఛ్ఛ్రము వ్రతం చెయ్యాలి. లేని యడల మూడు సంవత్సరములు చాంద్రాయణ వ్రతం చెయ్యాలి. అదీ కాని ఎడల, నెల కొక్క మారు తింటూ ఒక సంవత్సరము

ఉండాలి. అదీ కాని ఎడల, అశ్వమేధ యాగం చెయ్యాలి. బ్రాహ్మణులకు ఒక లక్ష గోవులను కానీ, వంద గుర్రములు కానీ దానం చెయ్యాలి. దీనితో బ్రాహ్మణుల ధనాపహరణ పాపము, బ్రహ్మ హత్యా పాతకం నశిస్తాయి.

ఇంక సురాపానముచేసిన పాపమునకు ఆ మద్యమును ఎర్రగా కాచి దానిని వాడి చేత తాగించాలి. లేక కళ్లు మూసుకొని నిప్పులలో దూకాలి. లేక మహా ప్రస్థానం చెయ్యాలి. లేక బృహస్పతి యాగము చెయ్యాలి. లేక భూదానము చెయ్యాలి. అలా చేసే సురాపానముచేసిన పాపం తొలగి పోతుంది.

గురువు గారి భార్యను కామించిన వాడిని బాగా ఎర్రగా కాల్చిన ఇనప స్త్రీ విగ్రహమును కౌగలించుకొనేట్టు చెయ్యాలి. లేక తన పురుషాంగమును కోసి చేత్తోపట్టుకొని ఆకాశం చూస్తూ మరణించాలి. లేక యుద్ధములో తన గురువుగారికోసం మరణించాలి. లేక తనకు ఉన్న ధనము నంతా విప్రులకు దానం చెయ్యాలి.

బ్రాహ్మణుని వద్దనుండి బంగారము దొంగిలించిన వాడు, వాడి దగ్గర ఉన్న అదేపరిమాణముగల బంగారము తిరిగి ఇచ్చెయ్యాలి. అబద్ధం ఆడిన పాపానికి, ఆ అబద్ధం వలన ఎవరికి అపచారం జరిగిందో వాడికి సంతోషం కలిగేట్టు చెయ్యాలి. గురువును ఎదిరించిన పాపానికి ఆ గురువుకు నమస్కరించి గురుదక్షిణ ఇస్తే సరిపోతుంది.

ఇతరుల భార్యలను కామించిన పాపానికి ఒక సంవత్సరం కృచ్ఛము వ్రతం చెయ్యాలి.

(మనకు కృచ్ఛ్రము వ్రతం అని రెండు సార్లు వచ్చింది. దీనికి వివరణ తిరుపతి తిరుమల దేవస్థానం వారు ప్రచురించిన శ్రీమదాంధ్ర మహా భారతము వ్యాఖ్యానములో దొరుకుతుంది. దానిని మీకు అంద జేస్తున్నాను.
కృచ్ఛ్రము అనగా మూడు రోజులు పగలు భోజనం చేసి, మూడు రోజులు రాత్రి భోజనం చేసి, మూడు రోజులు ఎవరినీ అడగ కుండా తనకు దొరికింది తిని, మూడు రోజులు అసలు ఏమీ తినకుండా ఉపవాసం ఉండే వ్రతం.).

తనకు వరస కాని స్త్రీని కామించిన వాడికి తడిబట్టలు కట్టుకొని బూడిదలో పడుకుంటే, ఆరునెలలలో పోతుంది. (ఈ పాపం ఈ నాడు ఇంసెస్టు అనే పేరుతో విదేశాలలో విస్తృతంగా ఉంది. ఈ భయంకరమైన జాడ్యం ఇంటర్‌నెట్ పుణ్యమా అని మన దేశంలోకూడా క్రమ క్రమంగా వ్యాప్తి చెందుతూ ఉంది).

పరపురుషునితో సంగమించిన స్త్రీకి, రజో దర్శనంతో ఆ మలినం పోయి, ఆ పాపం నుండి విముక్తి పొందుతుంది.

(ఇక్కడ సూక్ష్మం గమనించండి. రజోదర్శనం అయిందంటే ఆమెకు ఆ పరపురుషుని వలన గర్భం రాలేదు అని అర్థం.)

నరకకూడని చెట్టును నరికినా, జంతువులను చంపినా, దాని వలన కలిగే పాపము మూడు రోజులు నిరాహారంగా ఉపవాసం ఉంటేపోతుంది. ఇంకా, తెలిసి చేసినవి, తెలియకుండా చేసిన పాపాలు, మితంగా ఆహారం తీసుకుంటూ, ఉదయం, సాయంత్రం, గాయత్రీ మంత్రం జపం చేస్తే పోతాయి. పూర్వ జన్మలలో చేసిన పాపాలు పోవాలంటే మంచి పనులు చేస్తూ, దానధర్మాలు చేయాలి. అంతేగాని, నాస్తికులు, శ్రద్ధ, వినయము లేని వారు

ఏమీ చేసినా వారు చేసిన పాపములు పోగొట్టుకొనలేరు.

నీవు ఆస్తికుడవు. వినయము శ్రద్ధ పుష్కలంగా కలిగినవాడవు. కాబట్టి నీవు స్వల్పంగా ప్రాయశ్చిత్తములు చేసుకుంటే అన్ని పాపాలుపోతాయి. నీవు చేసిన పాపమల్లా యుద్ధం చెయ్యడం. అందులో వీరులను చంపడం. దానిని మనం ఆత్మ రక్షణ కోసం చేసింది, క్షత్రియ ధర్మం కోసం చేసింది కాబట్టి పాపం కాదు అని నిరూపించాము. అదియును కాక నీ మనస్సులో పుట్టిన కరుణ, పశ్చాత్తాపము నిన్ను పరిశుద్ధునిగా చేసాయి. కాబట్టి నీవు ఏ తపస్సు చెయ్య నవసరం లేదు. క్షత్రియునకు సహజమైన రాజ్యపాలన చేయుము." అని పలికాడు వ్యాసుడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు వ్యాసునితో "మహాత్మా! తాగకూడ నివి ఏవి? తినకూడనివి ఏవి? ఎవరు యోగ్యులు ఎవరు అయోగ్యులు." వివరంగా చెప్పండి అని అడిగాడు.

దానికి వ్యాసుడు ఇలా చెప్పసాగాడు. "ధర్మనందనా! గుర్రము, ఒంటె, గాడిద పాలు తాగ కూడదు. బ్రాహ్మణుడు ఆడ గుర్రము, ఆడ ఒంటె, ఆడ గాడిద... దరి దాపులకు కూడా వెళ్ల కూడదు. మనిషి పాలు అసలు తాగ కూడదు. ఈనిన పది రోజుల లోపల ఆవు పాలు తాగకూడదు. ప్రేతము వెడలిన ఇంటి అన్నమును, పురుటి ఇంటి అన్నమును, తలారి ఇచ్చిన అన్నమును, కులట ఇచ్చిన అన్నమును, స్త్రీ సంపాదన మీద బతికే వాడు ఇచ్చిన అన్నమును, ఆట పాటలతో జీవించే వాడు ఇచ్చిన అన్నమును, జూదరి ఇచ్చిన అన్నమును, పూలమ్ముకొనే వాడు ఇచ్చిన అన్నమును, ఊరి నుండి కాని కులము నుండి వెలి వేసిన వాడు ఇచ్చిన అన్నమును, అన్న కంటే ముందు పెళ్లి చేసుకున్న వాడు ఇచ్చిన అన్నమును, తినరాదు. అవి అభోజ్యములు.

ఇతరులను పొగుడుతూ బతికే వాడి చేతి అన్నము అత్యంత హేయము. ఇంకా నిలవ ఉన్న అన్నము, పాచిపోయిన అన్నము తినకూడదు. సురాపానంతో సంబంధించిన అన్నము ఏదైనా తినకూడదు.

పులగము, పాయసము, అప్పములు, నువ్వులతో చేసిన వంటకములు దేవునికి అర్చన చేసి నివేదన చేసి మాత్రమే తినవలెను. మామూలుగా వండుకొని తినరాదు.

గృహస్థాశ్రమ ధర్మమును పాటించేవారు, దేవతార్చన చెయ్యకుండా, దేవతలకు నివేదన పెట్టకుండా, పితృదేవతలకు పెట్టకుండా, అతిథులకు పెట్టకుండా భుజించరాదు.

గృహస్థుడు అయిన వాడు, భార్య బిడ్డలు, బంధువులతో సంచరిస్తూనే అంటీ అంటకుండా ఉండాలి. వారి ప్రేమానురాగములలో పూర్తిగా మునిగి పోకూడదు.

ధర్మ నందనా! ఇంక అయోగ్యుల గురించి చెబుతాను విను. పాటలు పాడుతూ, నృత్యములు చేసి జీవించేవారూ, విదూషకులు, దుర్జనులు, నపుంసకులు, మోసగాండ్రు, వేదము చదవని వారు, తక్కువ కులము వారు, ఇతరులకు హాని చెయ్యడమే వృత్తిగా కలవారు, వీరు దానము స్వీకరించడానికి అర్హులు కారు. పేదవారు, ఆపదలలో ఉన్న వారు, దానానికి అర్హులు. నీకు దాన గుణం ఎక్కువగా ఉన్నా, చెడ్డ వారికి దానం చెయ్యడం వల్ల ప్రయోజనం ఉండదు. అపాత్ర దానము మంచిది కాదు.

అర్హులుకాని వారికి దానం చేస్తే నపుంసకునకు కన్యను దానం చేసినట్టు, బూడిదలో నెయ్యి పోసినట్టు, ఓటి కుండలో నీళ్లు పోసినట్టు అవుతుంది. దానము పుచ్చుకునే దానికి అర్హుడైన వాడికి దానం చేస్తే దానం చేసిన వాడు, పుచ్చుకున్నవాడు, ఈ లోకంలో నే కాదు పరలోకంలోకూడా సుఖమును సంతోషమును పొందుతాడు. ధర్మరాజా! నేను నీకు సంక్షిప్తంగా మంచీ చెడు గురించి వివరంగా చెప్పాను. నా పలుకులు మన్నించి నియమం ప్రకారం ప్రవర్తించు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు వ్యాసునితో ఇలా అన్నాడు. "మహాత్మా!మీరు చెప్పిన మాటలు నా మనసుకు చాలా హర్షమును కలిగించాయి. మీరు ఆనతిచ్చిన ప్రకారము నేను ధర్మ మార్గము అవలంబించి రాజ్యభారము వహించి అమంగళం కలగ కుండా చూస్తాను. నా మీద కృపతో మీరు రాజధర్మములు, వర్ణాశ్రమ ధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు నాకు తెలియ చెప్పండి. నాకు చూడగా రాజధర్మము, ధర్మాచరణము పరస్పర విరుద్ధముగా తోచుచున్నవి. అందుకని ఈ విధంగా అడుగుతున్నాను." అని అన్నాడు.

ఆ మాటలకు వ్యాసుడు పక్కనే ఉన్న నారదుని చూచి "నారద మహర్షీ! ఈ మహారాజును భీష్ముని వద్దకు వెళ్లాలి. భీష్ముని వలననే ఇతడు సకల ధర్మములు తెలుసుకొనుటకు అర్హుడు." అని అన్నాడు.

అవును "మహర్షీ! మీరుచెప్పినది యుక్తముగా ఉన్నది." అని అన్నాడు. అప్పుడు వ్యాసుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు.

"ధర్మనందనా! భీష్ముడు కురువృద్ధుడు. ఇంద్రాదులకు కూడా పూజనీయుడు. కుటిలత్వము అంటే తెలియని వాడు. పరశురాముని వలన

విలు విద్యారహస్యములు నేర్చినవాడు. సుగుణాలకు పుట్టినిల్లు. భీష్ముడు పరమ పవిత్రమైన గంగాదేవి గర్భవాసాన జన్మించినవాడు. ఆయనకు తెలియని ధర్మములు లేవు. చ్యవనుడు, మార్కండేయుడు, వశిష్ఠుడు మొదలగు మహా ఋషుల వల్ల ధర్మసూక్ష్మములు నేర్చినవాడు. ఆయన స్వచ్ఛంద మరణము వరముగా పొందిన వాడు. తన ప్రాణములను తగిన సమయములో వదలడానికి మేనిలో నిలుపుకొని ఉన్నాడు. అంతటి మహానుభావుడు. బీష్మునికి నీవు అంటే ఎంతో అభిమానము. నీవు అతని వద్దకు వెళ్లు. అతడు నీకు జ్ఞానమును, ధర్మమును ప్రబోధించగలడు. దీని వలన నీవు కీర్తిమంతుడవు అవుతావు. ఇదిమా అందరి అభిమతము. పైగా భీష్మునికి అవసాన కాలము సమీపిస్తూ ఉంది. ఇంక ఆలస్యము చేయకుము." అని అన్నాడు.

దానికి ధర్మరాజు "మునివర్యా! ఎంతో మంది బంధువులను, మిత్రులను వధించిన వాడను. ఆయన ఎదుట ఎలా నిలవ గలను? విలు విద్యా విశారదుడైన భీష్ముని కృత్రిమ సమరంలో కూల్చిన పాతకుడిని. మరలా ఆయన ఎదుటగా పోయి, ఆయన మొహం చూస్తూ నాకు ధర్మములు ప్రబోధించమని ఎలా అడగ గలను." అని అన్నాడు.

దానికి శ్రీకృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు. "ధర్మజా! అలా అనుకోడం ఎందుకు. నీవు వ్యాసమహాముని ఆజ్ఞ మేరకు భీష్ముని వద్దకు వెళుతున్నావు. కాని ఈ శోకంలో వెళ్లడం మంచిది కాదు. ముందు నీవు రాజధానికి వెళ్లు తరువాత భీష్ముని వద్దకు వెళ్ల వచ్చు. ఇప్పుడే వెళ్లాలని లేదు కదా! నీ కోసం బ్రాహ్మణులు, నీతమ్ములు, పురజనులు ఎదురు చూస్తున్నారు. హస్తినా పుర ప్రవేశము చేసి వారందరికీ ఆనందం కలిగించు." అని పలికాడు.

ఈ ప్రకారంగా వ్యాసుడు, నారదుడు, దేవలుడు, శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిన

మాటలతో తన శోకమును వదిలిపెట్టిన ధర్మరాజుకు రాజ్యపాలన పట్ల ఆసక్తి కలిగింది. ధర్మరాజు ఆ మునులందరికీ ప్రదక్షిణము చేసి నమస్కరించి, వారి ఆశీర్వాదములు తీసుకొన్నాడు. తరువాత ఆ మునులు తమ తమ స్థానములకు వెళ్లారు.

తరువాత ధర్మరాజు దేవతలను, బ్రాహ్మణులను పూజించాడు. తన దర్శనము కోసం వేచి ఉన్న సామంత రాజులను కలుసుకున్నాడు. వారు ఇచ్చిన కానుకలను స్వీకరించాడు.

మరునాడు వేకువనే లేచి అభ్యంగన మాచరించి, తెల్లని వస్త్రములు, విలువైన నగలు అలంకరించుకున్నాడు. పదునారు తెల్లని గుర్రములను కట్టినరథమును అధిరోహించాడు. భీముడు సారధి స్థానములో కూర్చున్నాడు. అర్జునుడు వెనక నిలబడి తెల్ల గొడుగు పట్టుకున్నాడు. నకుల సహదేవులు వింజామరలు వీస్తున్నారు. శ్రీకృష్ణుడు సాత్యకి పక్కన ఉన్నారు. వాద్యఘోష మిన్నుముట్టింది. విదురుడు, కుంతీదేవి, ఇతర అంతఃపుర స్త్రీజనములు వారి వారికి ఉచిత మైన వాహనములలో, పల్లకీలలో వస్తున్నారు. సామంత రాజులు తమ తమ సైన్యములతో అన్ని పక్కలనుండి అనుసరిస్తున్నారు. ఈ ప్రకారంగా ధర్మరాజు హస్తినాపురానికి పయనమయ్యాడు. వంది మాగధులు ధర్మరాజు గుణగణాలను, కురు వంశ చరిత్రను కీర్తిస్తున్నారు. వేద పండితులు వేదపఠనం చేస్తున్నారు. ఆ ప్రకారంగా ధర్మరాజు హస్తినాపుర ప్రవేశం చేసాడు.

హస్తినాపురప్రజలు అంతకు ముందే నగరమును పచ్చని తోరణములతో అలంకరించారు. అరటి చెట్లు గుమ్మములకు కట్టారు. పూర్ణ కలశములను ఇంటిముందు అలంకరించారు. కస్తూరితో కళాపు చల్లి

ముత్యాలముగ్గులతో తీర్చి దిద్దారు. ఆ బాలగోపాలము నూతన వస్త్రములు ధరించారు. అంతటా పండగ వాతావరణం నెలకొంది.

ధర్మరాజు రాజవీధిలో ప్రవేశించాడు. ధర్మరాజును చూచి హస్తినా పుర వాసులు తమలో తాము ఇలా అనుకుంటున్నారు.

"నలుదిక్కుల రాజులను జయించిన అజాత శత్రువు ఇతడే. రాజసూయ యాగము చేసి బ్రాహ్మణులకు ధన,కనక,రత్నములను దానముగా ఇచ్చినది ఇతడే! సత్యమునే నిత్య వ్రతముగా పాలించునది ఇతడే! ధర్మనిరతుడు అని చెప్పతగ్గవాడు అతడొక్కడే! శత్రురాజులను జయించి విజయలక్ష్మిని వరించి నది ఇతడే!" అని ధర్మరాజును పొగుడుతున్నారు. మరి కొంత మంది భీమార్జున నకుల సహదేవులను పొగుడుతున్నారు. వారి పొగడ్తలు మిన్నుముడుతున్నాయి. వ్రతములు చెయ్యడంలోనూ, అదృష్టంలోనూ ధైర్యములోనూ ద్రౌపదిని మించిన మహా పతివ్రత మరొకరు లేదు. అని అనుకుంటున్నారు.

అప్పుడు ధర్మరాజు రాజమందిర ద్వారముదగ్గరకు వచ్చాడు. బ్రాహ్మణులు, పుణ్యస్త్రీలు, శోభన ద్రవ్యములతో ఎదురు వచ్చారు. వారు ఇచ్చినవి పుచ్చుకొనుచూ ధర్మరాజు గజశాల దగ్గర తన రథము దిగాడు. పురోహితుడైన ధౌమ్యుడు, పెదనాన్న ధృతరాష్ట్రుడు మున్నగువారితో సహా అతఃపురము ప్రవేశించాడు. గృహ దేవతలకు పూజలు చేసాడు. తరువాత బయటకు వచ్చాడు. నగర దేవతలకు పూజలు చేసాడు. బ్రాహ్మణ సంఘములను పిలిపించాడు. వారికి బంగారము, గోవులు దానంగా ఇచ్చాడు. వారి ఆశీర్వాదములు తీసుకున్నాడు.

ఆ సమయములో సుయోధనునికి మిత్రుడైన చార్వాకుడు అనే రాక్షసుడు బ్రాహ్మణుని వేషంలో వచ్చాడు. తక్కిన బ్రాహ్మణులతో కలిసిపోయి ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు.

"ఓ ధర్మరాజా! సకల బ్రాహ్మణులు నన్ను తమ ప్రతినిధిగా పంపారు. వారి సందేశం విను. మహాపాపములు చేసిన వాడు ఇతడేమి రాజు? తండ్రులను, అన్నలను, తమ్ములను, పుత్రులను శంక లేకుండా చంపాడు. విద్య నేర్పిన గురువు అని కూడా చూడకుండా ద్రోణుని చంపాడు. వీడిజన్మ ఎందుకు కాల్చనా! ఈ ప్రకారంగా అందరూ నిన్ను అసహ్యించుకుంటున్నారు. ఇంకా నీకీ రాజ్యమెందుకు? బంధువుల నందరినీ చంపి రాజభోగములు అనుభవి స్తున్నావా! నీకు మహా పాపం చుట్టుకుంటుంది." అని పలికాడు.

చార్వాకుని మాటలు విన్న బ్రాహ్మణులు ఒకరి మొహం ఒకరు చూచుకున్నారు. ధర్మరాజు వారి వంక చూచి చేతులు జోడించి "బ్రాహ్మణోత్తములారా! నేను మీకు మ్రొక్కి వేడుకుంటున్నాను. నన్ను మీరు నిందించకండి. ఆదరించండి వ్యాసుడు, నారదుడు మొదలగు మహా మునులు ఆజ్ఞాపిస్తేనే నేను ఈ రాజ్యపాలనకు ఒప్పుకున్నాను." అని ప్రార్థించాడు.

అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణులు "మహారాజా! ఈ మాటలు మావి కావు. ఎలా వచ్చాయో తెలియడం లేదు. నీవు ఉత్తమక్షత్రియ ధర్మంతో సముపార్జించిన ఈ రాజ్యలక్ష్మి సుస్థిరతను పొందుతుంది." అని ఆశీర్వదించారు. వెంటనే చార్వాకుని వంక చూచారు. దివ్యదృష్టితో అతడు సుయోధనుని అనుయాయుడు అని తెలుసుకున్నారు.

“మహారాజా! వీడు బ్రాహ్మణుడు కాదు. సుయోధనుని మిత్రుడగు రాక్షసుడు. కపట సన్యాసి వేషంలో వచ్చాడు. మిమ్మల్ని అనరాని మాటలన్నాడు. వీడు కుక్కలాగా మొరిగిన మాత్రాన మీ కీర్తికి కళంకం కలుగుతుందా! ధర్మాత్ములగు నీ తమ్ముల సాయంతో ఈ సామ్రాజ్య లక్ష్మిని చేపట్టుము.” అని పలికారు.

వెంటనే ఆ బ్రాహ్మణులంతా ఆ చార్వాకుని చూచి ఒక్కసారి హుంక రించారు. ఆ హుంకారానికి వాడు భయంకరమైన తన నిజ స్వరూపము ధరించి భస్మము అయి పోయాడు. ధర్మరాజు ఆ బ్రాహ్మణులందరినీ ఆదరించి పంపించాడు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు.

“ధర్మ నందనా! కృతయుగంలో చార్వాకుడు అనే రాక్షసుడు బ్రహ్మను గూర్చి ఘోర తపస్సు చేసాడు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షం అయ్యాడు. ఆ చార్వాకుడు తనకు సకల భూతముల వలన భయం లేకుండా వరం ఇమ్మని అడిగాడు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు “నీవు బ్రాహ్మణులకు ఇష్టంలేని పనులు చెయ్యవద్దు. వాళ్లకు కోపం తెప్పించవద్దు అలా చేసిననాడు నీకు అదే ఆఖరి రోజు.” అని ఆ రాక్షసుడు కోరిన వరం ఇచ్చాడు.

ఆప్రకారంగా బ్రహ్మదేవుని వలన వరం పొంది ఆ చార్వాకుడు దేవతలను బాధించసాగాడు వారందరూ బ్రహ్మదేవుని వద్దకు పోయి చార్వాకుని నుండి తమను రక్షించమని మొర పెట్టుకున్నారు. బ్రహ్మదేవుడు వారిని చూచి “ఇలా జరుగుతుందని నాకు ముందే తెలుసు. అందుకని నేను తగిన ఏర్పాటు ముందే చేసాను. ద్వాపర యుగంలో సుయోధనుడు అనే రాజుకు ఈ చార్వాకుడు మిత్రుడిగా ఉంటాడు. అప్పుడు ఈ చార్వాకుడు బ్రాహ్మణులకు

మనోవ్యథ కలిగించే పనులు చేస్తాడు. ఆ కారణంగా వారి కోపమునకు బలియై భస్మమైపోతాడు." అని చెప్పాడు. ఆ ప్రకారం గానే ఆ రాక్షసుడు నేడు ఇక్కడకు వచ్చాడు. బ్రాహ్మణుల కోపానికి బలైపోయాడు." అని చెప్పాడు.

శ్రీ కృష్ణుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ధర్మరాజా! నిన్ను ఎదిరించిన వారిని నాశనం చెయ్యి. ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పాలించు. బ్రాహ్మణులను ఆదరించు. సమస్త బంధువులు ఆశ్రితులు సుఖంగా ఉండేట్టు చూడు. కురు సామ్రాజ్య మునకు పట్టాభిషిక్తుడివి కమ్ము ." అనిపలికాడు.

పట్టాభిషేకమునకు తగు ఏర్పాట్లు జరిగాయి. కురు మహా సభలో ఎత్తైన బంగారు సింహాసము ఏర్పాటుచేసారు. పెద్దలకు మంత్రులకు సామంతులకు సైన్యాధ్యక్షులకు ఎవరికి తగిన ఆసనములు వారికి ఏర్పాటు చేసారు.

ఒక శుభ ముహూర్తాన ధర్మరాజు మనసులో బాధను దిగమింగుకొని, బంగారు సింహాసనం మీద తూర్పుముఖంగా కూర్చున్నాడు. అతని ఎదురుగా మరొక బంగారు ఆసనము మీద సాత్యకీ సమేతంగా శ్రీకృష్ణుడుకూర్చున్నాడు. ధర్మరాజుకు ఇరు పక్కలా మణిమయ పీఠములమీద భీమార్జునులు కూర్చున్నారు. వెనక పక్క బంగారు పీఠముల మీద నకుల సహదేవులు కూర్చున్నారు. వారి పక్కన కుంతీ దేవి ఒక ఉచితాసనము మీద కూర్చుంది. శ్రీకృష్ణుని దక్షిణ భాగంలో ఒక ఉజ్వలమైన ఆసనం మీద ధృతరాష్ట్రుడు కూర్చున్నాడు. అతనికి తూర్పు పడమర దిక్కున విదురుడు, ధౌమ్యుడు కూర్చున్నారు. ధృతరాష్ట్రుని వెనక భాగాన అర్హమైన పీఠముల మీద గాంధారి, యుయుత్సుడు, సంజయుడు కూర్చున్నారు.

ఆ సమయమున కృపాచార్యుడు అక్కడకు వచ్చాడు. ధర్మరాజు

ఆయనకు ధౌమ్యుని సమీపంలో ఉచితాసనము ఏర్పాటు చేసాడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు తెల్లని పూలతోనూ,అక్షితలతోనూ, బంగారు, వెండితోనూ భూదేవిని అర్చించి ఆమెను తాకాడు. పండితులు, వివిధ దేశాధీశులు, మంత్రులు, ఉన్నతోద్యోగులు, వ్యాపార వేత్తలు, పరిచర్యలు చేసే సేవకులు, వైశ్యప్రముఖులు, పౌర సంఘములు, కర్షకులు,జానపదులు, గాయకులు, విదూషకులు, వేశ్యలు మొదలగు వారంతా ధర్మరాజును దర్శించుకున్నారు. ధర్మరాజు వారికి ఉచితమైన కానుకలు ఇచ్చిసత్కరించాడు.

ఇంతలో అభిషేక ద్రవ్యములు సిద్ధమైనాయి. శ్రీకృష్ణుని అనుమతితో ధౌమ్యుడు ఈశాన్య దిక్కుగా ఉన్న వేదికను అలంకరించాడు. అందు నవరత్నఖచితమైన సింహాసనము ప్రతిష్టింపచేసాడు. దాని మీద పెద్దపులి తోలు కప్పాడు. శంఖమును అక్కడ స్థాపించి పూజించాడు. దాని చుట్టూ బంగారు పాత్రలలో గంగా జలం నింపి వాటిని మంత్రపూతంగా ఆవు పాలు, ఆవు పెరుగు, ఆవు నెయ్యి, ఆవుపంచితము, గోమయము మొదలగు పంచగవ్యములతో శుద్ధి చేసాడు. ధర్మరాజు చుట్టు బ్రాహ్మణులు మంత్ర పఠనం చేస్తున్నారు.

ధౌమ్యుడు ధర్మరాజును తన వెంట తీసుకొని పోయి సింహాసనం మీద కూర్చోపెట్టాడు. ఎదురుగా అగ్నిని వేల్చి దేవతా యజ్ఞం చేసాడు. ఇంతలో శుభ ముహూర్తము సమీపించింది.

శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజును సమీపించి, పూజింపబడిన శంఖము పైకి ఎత్తి "ధర్మరాజా! నీవు ఈ కురు సామ్రాజ్యమునకు అధిపతివి కమ్ము" అని అభిషేకించాడు.

ఆ సమయంలో ప్రశాంత చిత్తుడైన ధృత రాష్ట్రుడు ధౌమ్యుడు ఒక బంగారు కలశమును తన చేతికి అందివ్వగా, అందున్న గంగా జలముతో ధర్మరాజును అభిషేకించాడు.

తరువాత వరుసగా వారి వారి ప్రాధాన్యముల ప్రకారము అందరూ ధర్మరాజును అభిషేకించారు. శంఖములు, భేరీ మృదంగ ధ్వానములు మిన్నుముట్టాయి. ఈ ప్రకారంగా ధర్మరాజు కురు సామ్రాజ్యము నకు పట్టాభిషిక్తుడయ్యాడు.

ఆ సందర్భంగా బ్రాహ్మణులకు, పేదలకు ఎన్నో దాన ధర్మాలు చేసాడు. అప్పుడు పండితులైన బ్రాహ్మణులు ధర్మరాజుకు ఎదురుగా నిలబడి "దేవా! దైవబలము, మానుష బలము రెండూ కలిసినఫలితంగా మానవాతీతమైన ఈ విజయము, వసుధాధిపత్యము నీకు సంప్రాప్తించాయి. " అని పలికారు.

దానికి ధర్మరాజు "అయ్యా! మీరు చెప్పిన సద్గుణములు నాలో ఉన్నాయో లేవో కాని, మీరందరూ ఇలా అంటుంటే పాండవులందరూ అదృ ష్టవంతులు అని నేను భావిస్తున్నాను." అని ధృతరాష్ట్రుని చూచి

"మాకు తండ్రి, గురువు, దైవము ఇతడే. ఇతని ఆజ్ఞలు అమలు చేయడం మీ కర్తవ్యం. మునుపటి మాదిరి మీరందరూ ఇతనిని గౌరవించండి ఆదరించండి. అదే మాకు ప్రియము. మేము జ్ఞాతులను చంపి, ఈ సింహాసనం అధిష్టించడం, ధృతరాష్ట్రుని సేవించడం కోసమే. మనకందరకూ అధిపతి ఈ ధృతరాష్ట్రుడే అని మీరందరూ మరువ వద్దు" అని పలికాడు.

తరువాత సభ చాలించాడు. ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని

రాజప్రాసాదములోనికి పంపాడు. పౌరులను, జానపదులను సభవిడిచి పోవడానికి అనుజ్ఞ ఇచ్చాడు. కృపాచార్యుని సగౌరవంగా ఆయన నివాసానికి పంపాడు.

యువరాజుగా భీమసేనుని నియమించాడు. మంత్రాంగము నిర్వర్తించుటకు విదురుని మంత్రిగా నియమించాడు. న్యాయ వ్యవహారములు పర్యవేక్షించడానికి సంజయుని నియమించాడు. సైనికుల నియామకమునకు, వారి జీతభత్యముల గురించి నిర్ణయము తీసుకొనుటకు, సకల కార్య నిర్వహణకు నకులుని నియమించాడు. అహంకారులను, దుష్టులను శిక్షించుటకు, పరాయి రాజ్యముల మీదికి దండెత్తుట జయించుట తదితర కార్యములకు అర్జునుని నియమించాడు.

బ్రాహ్మణ కార్యములకు, శ్రౌత, స్మార్త కర్మల అనుష్టానమునకు ధౌమ్యుని నియమించాడు. సహదేవుని తన ఆంతరంగిక కార్యదర్శిగా, ప్రధాన అంగరక్షకునిగా నియమించుకున్నాడు. మిగిలిన అధికారములను అర్హత కలవారికి అప్పగించాడు.

యుయుత్సుని, విదురుని, సంజయుని చూచి "మీరు ప్రతి దినము రాచనగరులో వారి యోగక్షేమములు పర్యవేక్షించండి. ప్రజాహిత కార్యములను ఆయా అధికారులకు అప్పగించి అవి సక్రమంగా నిర్వర్తిపబడేట్టు చూడండి." అని ఆజ్ఞాపించాడు. కుంతీదేవిని ద్రౌపదితో సహా అంతఃపురమునకుపంపాడు.

తరువాత బ్రాహ్మణుల అనుమతితో యుద్ధములో చనిపోయిన బంధువు

లందరికీ శ్రాద్ధ కర్మలు భక్తితో నిర్వర్తించాడు. వారి పేరుతో ఎన్నో దానధర్మాలు చేసాడు. (

ద్రోణాచార్యులకు, ద్రుపదునకు, వారి వారి బంధువులకు, విరాటునికి వారి జ్ఞాతులకు, ప్రత్యేకంగా కర్ణునికి, అభిమన్యునికి పరలోక క్రియలు నిర్వర్తించాడు. వారి పేరుతో బ్రాహ్మణులకు దక్షిణలు సమర్పించాడు. దుర్యోధనుడికి అతని తమ్ములకు ధృతరాష్ట్రుని చేత అపర కర్మలు వైభవంగా నిర్వర్తింప చేసాడు. ఎవరూ వారసులు లేని వారికి, ధౌమ్యుని చేత కర్మకాండలు, దాన ధర్మములు నిర్వర్తింప చేసాడు.

చనిపోయిన తన బంధువుల ప్రీతి కొరకు, వారికి ఉత్తమ గతులు కలగుట కొరకు వారి వారి పేరులతో రాజ్యములో చలివేంద్రములు పెట్టించాడు, సత్రములు కట్టించాడు. చెరువులు తవ్వించాడు. దేవాలయాలు నిర్మించాడు. బ్రాహ్మణులకు గోవులను దానం చేసాడు. ఆ ప్రకారంగా వారి ఋణం తీర్చుకున్నాడు.

తరువాత శ్రీకృష్ణుని ఎదురుగా నిలబడి " శ్రీ కృష్ణా! నీ కరుణా కటాక్ష వీక్షణముల వలన నేను ఈ కురు సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిని అయ్యాను. నా మనస్సు ఆనందంతో నిండిపోయింది. నీవు సదా మా వెన్నంటి ఉండి మమ్ములను కాపాడుతూ ఉన్నావు. నీవు లేకపోతే మేమెంత! మా పరాక్రమము లెంత!

నీవు ఈ సృష్టికి ఆది పురుషుడవు అని వేదాలు ఘోషిస్తున్నాయి. నీ గురించి పూర్తి గా చెప్పడానికి ఆ వేదాలకే వల్ల కాలేదు. ఇంక మేమెంత! నీ నామ స్మరణ చేతనే పాపాలు పోతాయి. పుణ్యములు చేకూరుతాయి.

సద్బ్రాహ్మణులు నీ నామములనుసదా పారాయణం చేస్తుంటారు.” అని ధర్మరాజు కృష్ణుని విష్ణు, విశ్వాత్మ,జిష్ణు, శర్వ, హంస, దామోదర, శంభు మొదలగు నామములతో కీర్తించాడు.

ధర్మరాజు మాటలతో కృష్ణుడు సంతృప్తి చెందాడు. తరువాత ధర్మరాజు తన తమ్ముల వంక తిరిగి “మీరందరూ నా వలన అడవులలో అష్టకష్టాలు పడ్డారు. అజ్ఞాత వాసములో పరులకు ఊడిగం చేసారు. నా కోసం యుద్ధం చేసారు. నా అన్న వారందరినీ పోగొట్టుకొని అమిత మైన దుఃఖమునకు గురయ్యారు. నన్ను చక్రవర్తిని చేసి ధన్యుడిని చేసారు. శ్రీ కృష్ణుని దయతో మనకు సంప్రాప్తమైన ఈ రాజ్యాన్ని నాతో పాటుమీరూ అనుభవిస్తూ, రాజును, మంత్రాంగమును, ధనాగారమును, హస్తినాపురమును, మన సైన్యాన్ని, మన ప్రజలను, మన మిత్రరాజులను కంటికి రెప్పలా జాకరూకతతో కాపాడండి.

భీమసేనా నీవు రారాజు సుయోధనుని మందిరంలో ఉండు. అర్జునా! నీవు దుశ్శాసనుని మందిరంలో నివశించు. దుర్మర్షణుడు, దుర్ముఖుని మందిరములలో నకుల సహదేవులు నివశిస్తారు. విదురుని, యుయుత్సుని, సంజయుని, ధౌమ్యుని చూచి, మీరు మీకు ఇష్ట వచ్చిన భవనములలో నివసించండి. మా పెదనాన్న ధృతరాష్ట్రుడు ఇప్పటి దాకా ఆయన ఉన్న భవనంలోనే నివశిస్తాడు. శ్రీ కృష్ణునికి సాత్యకికి అర్జునుని రాజ ప్రాసాదములో విడిది ఏర్పాటుచెయ్యండి. అని ఆదేశాలిచ్చాడు ధర్మరాజు.

తరువాత ధర్మరాజు తన అభ్యంతర మందిరమునకు వెళ్లాడు. అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు వివరించాడు.

తరువాత జనమేజయుడు “ఓ వైశంపాయన మహర్షీ! ఈ విధంగా రాజ్యం పొంది పట్టాభిషిక్తుడైన ధర్మరాజు తరువాత ఏ విధంగా ప్రవర్తించాడు? శ్రీ కృష్ణుడు ఏం చేసాడు; ఎక్కడ ఉన్నాడు; వివరంగా చెప్పండి అని అడిగాడు.

తదుపరి మహాభారత కధను వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు ఈ విధంగాచెప్పసాగాడు.

మహాభారతము

శాంతి పర్వము ప్రధమాశ్వాసము

సమాప్తము

ఓంతత్సత్ ఓంతత్సత్ ఓం తత్సత్.